

hP ^{start} Putovanja

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

Broj 17

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Una, rijeka koja je još od starih Rimljana jedina - jedna

Doći, gledati, slušati i uživati

Đorđe Mihajlović,
promotor turističke
ponude Vojvodine

Seoski turizam prilika je
koj se ne smije propustiti

Usora, potencijal koji se
tek treba prepoznati

Bratislava

ĐORĐE MIHAJLOVIĆ, PROMOTOR TURISTIČKE PONUDE VOJVODINE I DIREKTOR TURISTIČKE PRIZME IZ NOVOG SADA

Turizam prodaje doživljaj

Mnogo ljudi ni ne zna koliko lijepih momenata može da doživi u sopstvenoj zemlji ● Razvoj turizma je usko vezan i sa razvojem države i regiona u cjelini

Novinari iz BiH, Srbije, Crne Gore, Makedonije, Hrvatske, Slovenije, Rusije, Bjelorusije, Bugarske, Slovačke i Češke na tradicionalnom okupljanju Turističke prizme

Možete li malo predstaviti aktivnosti Turističke prizme, prvenstveno kada je u pitanju promocija Vojvodine?

- Turistička prizma je primarno marketinška kompanija specijalizovana za marketing u turizmu, a naše najznačajnije aktivnosti su svakako organizacija nekoliko poslovnih sajмова u Srbiji i regionu - Workshop by Turistička prizma, Winter & Spa Travel Market, Tour-ex-Yu. Takođe izdajemo dva poslovna turistička časopisa, Turistička prizma i Berza Turističke prizme, a imamo i samostalnu radijsku i tv-produkciju. Od oktobra 2013. pokrenuli smo i rezervacioni sistem za smeštajne objekte pod nazivom www.travel2see.net, koji je samo nastavak onoga što već 20 godina radimo na prostoru Vojvodine i cele Srbije, ali i ostalih zemalja zapadnog Balkana.

ZEMLJA I SUSJEDI

Prema dostupnim informacijama, imate sjajan rezultat u dovođenju stranih turista ili turoperatora u Vojvodinu. U čemu se ogle-

daju ti rezultati?

- Od osnivanja kompanije vizija je bila povezati turističke privrede bivših jugoslovenskih republika. Dugi niz godina smo radili u skladu sa našom vizijom i vremenom stekli veliki broj saradnika. Pored direktnog povezivanja naših saradnika, iz čega su proistekli brojni poslovi i značajan broj turista, često smo uz naše sajmove organizovali i razna studijska putovanja i druge događaje u cilju promovisanja naše zemlje, ali i naših suseda. Poslednja u nizu ovakvih akcija je i organizovan

dolazak 35 novinara i turoperatora iz devet evropskih zemalja koji su, sa kolegama iz Srbije, u četiri dana obišli značajan deo Vojvodine. Veliku podršku za ovu akciju i pomoć u organizaciji imali smo u našim stalnim saradnicima, Udruženju turističkih novinara i pisaca u turizmu Srbije (FIJET Srbija), Turističkoj organizaciji Vojvodine i lokalnim turističkim organizacijama i, iznad svega, u Vladi Vojvodine. Ovo je druga godina za redom kako sprovodimo ovu

akciju pod nazivom *Dobrodošli u Vojvodinu* i postigli smo odličnu medijsku eksponiranost Vojvodine, kao i kvalitetnu saradnju koju su turoperatora uspostavili sa domaćom privredom.

Od koga ili iz čega ste učili? Koja su Vam iskustva najkorisnija? I da li se promocija vlastite zemlje može učiti ili je to pitanje osjećaja, strasti, ljubavi prema zemlji?

- Kako sam već napomenuo, kompanija je osnovana pre 20 godina, dakle još u vreme ratnih dejstava u regionu i tada je bilo veoma malo ljudi koji su uopšte razmišljali o turizmu, a kamoli se bavili njime. Imajući viziju, iz godine u godinu smo učili svi u kompaniji i vremenom su stvari počele da dobijaju jasniji oblik. Uz sve prepreke, kojih je bilo mnogo u ranijim godinama, a ima ih i danas, vodi-

kao i na novi koncept organizacije naših sajмова.

Koje su to lekcije koje ste naučili u dosadašnjem radu i šta je to što ste naučili, ali i što ste uočili kao grešku ili propust u radu i šta je to od Vaših iskustava što bi turistički promotori BiH mogli da nauče od Vas?

- Lekcija je bilo mnogo, ali mislim da je mnogo puta iznova naučena lekcija bila da nikad ne treba odustajati od svojih ciljeva, jer ako postoje želja i ideja, naći će se i način. Što se tiče promotora BiH, a i ostalih u našoj regiji, verujem da bi otvoreniji pristup i veća profesionalnost u radu dali značajno bolje rezultate. **Kod nas je mnogo više onih koji vode turiste iz BiH u inostranstvo nego onih koji dovode strance u BiH. Šta mislite zašto je to tako? Ili, da obrnem pitanje: zašto je tako teško prodati naše**

la nas je želja da ponovo vratimo našu, tada novu, zemlju, a i naše susede na mesto koje smo nekada svi zajedno zauzimali u svetskom turizmu.

Koje su to prepreke sa kojima se najčešće srećete u promociji turističke ponude Vojvodine?

- Prepreke su one koje svi vidimo i osećamo u skoro svakom segmentu društva: nezainteresovanost i nestručnost, političko pitanje i sukobi i, generalno, loša finansijska situacija i poslovna klima već dugi niz godina.

LAKŠE JE ODVODITI

Kako biste opisali sadašnji trenutak u razvoju svojih aktivnosti: jeste li dostigli vrhunac ili može više i bolje?

- Dve decenije rada je momenat u kome naša kompanija završava jedno veliko i uspešno poglavlje i počinje novo u nekim novim vremenima sa novim trendovima. Tu prvenstveno mislim na naše planove za razvoj informacionih sistema namenjenih turističkoj privredi,

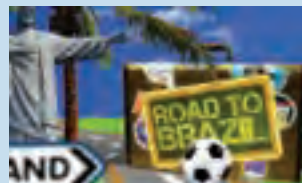
turističke ponude? Jesmo li mi stvarno toliko gori od drugih?

- Takva situacija je prisutna i u Srbiji. Verujem da je to jednostavno lakši put koji turističkim kompanijama obezbeđuje opstanak na tržištu. Kreiranje i promocija turističkog proizvoda je proces koji često zavisi od mnogo faktora. Razvoj turizma je usko vezan i sa razvojem države i regiona u celini, a tu mislim kako na kapitalna ulaganja kao što je izgradnja autoputeva i razvoj avio-saobraćaja, tako i na stvaranje povoljnije poslovne atmosfere za ulaganja i za razvoj malih i srednjih turističkih preduzeća, koja su osnova turizma. Mnogo treba raditi i na edukaciji stanovništva o značaju turizma i mogućnostima koje pruža. Mnogo ljudi ni ne zna koliko lepih momenata može da doživi i koliko sjajnih atrakcija može da poseti u sopstvenoj zemlji. U turizmu se ne prodaje krevet u hotelu ili obrok u restoranu, već doživljaj i to je ono što treba ponuditi turistima. ●

Nova zračna linija RIM - MOSTAR ZA 180 EURA

Iz mostarske zračne luke letom boeinga 737 kompanije *Mistral Air* iz Rima 17. aprila uspostavljena je redovita linija Mostar - Rim sa letovima dva puta tjedno.

Rukovoditelj sektora prometa i sigurnosti Zračne luke Mostar **Marko Đuzel** kaže da će letovi ove prve godine biti ponedjeljkom i četvrtkom, a plan je da već iduće godine idu tri puta tjedno. Povratna karta će koštati oko 180 eura.

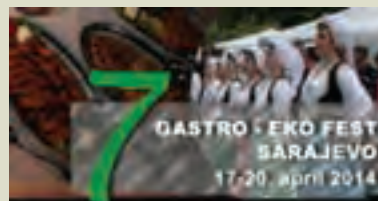
Uz Zmajeve u Brazil MJESTA JOŠ IMA

Turistička agencija *Centrotours* do sada je prodala više od 500 aranžmana iz cijeloga svijeta za putovanje u Brazil na utakmice BiH na Svjetskom prvenstvu. Oko 300 ih je, kaže direktor ove agencije **Muamer Lutvić**, prodano iz BiH, a ostali bh. navijači dolaze iz Njemačke, Austrije, Švedske, Engleske i Srbije. Aranžmani su od 3.200 eura, u okviru kojih će navijači gledati dvije utakmice, i od 4.000 eura, sa tri utakmice. Agencija *Everest Travel* iz Sarajeva ima još 120 do 150 slobodnih mjesta na direktnom letu za Rio de Janeiro, a *Sol Azur* nudi aranžman od 1.999 eura koji uključuje gledanje utakmice Argentina - BiH, kakvih su do sada prodali 85.

Sarajlicious 2014.

ŠTA SU JELI NAŠI STARI

U Sarajevu je održan sedmi po redu Festival hrane i muzike *Gastro Eko-Fest - Sarajlicious 2014*. (GEF). Ove godine, pod sloganom *Hrana sa sevdahom*, okupilo se više od 30 izlagača, čiji je cilj, kako kaže **Samira Katica-Ar-**

nautović, bio i očuvanje tradicije, predstavljanje bogatog kulturnog naslijeđa i etničke raznolikosti BiH, zaštita domaćih brendova... Tokom Festivala održana je i podmanifestacija *Šta su jeli naši stari*, tokom koje su bh. kulinarski virtuozi praktično demonstrirali kako se prave i tradicionalna bosanska jela, a posebna atrakcija bio je *Dan čevapčića*.

Nova destinacija DIVA DOBIJA DOM

bovčeve.

Dom je sagrađen u Brajinovu Docu kod Rame, a uz njega je postavljen i spomenik djevojčice koja simbolizira djetinjstvo **Dive Grabovčeve**, autora kipara **Ilije Skočibušića** iz Tomislavgrada.

Od 1. svibnja BiH će biti bogatija za još jednu zanimljivu destinaciju. Za tada je, naime, zakazano otvaranje Doma **Dive Gra-**

UNA, RIJEKA KOJA JE JOŠ OD STARIH RIMLJANA JEDINA - JEDNA

Doći, gledati, slušati i uživati

A vide se i čuju veličanstveni vodopadi, interesantan i razgranat tok koji se svakim metrom preobražava u nove nizove slapova i prirodnih padova, visoki kanjoni, srednjovjekovne kule, manastir Rmanj građen od unikatne unske sedre...

Ako je *Via Dinarica* kičma, srce Dinari-da je u Bosni i Hercegovini. Rijeka Una predstavlja krvne žile u okviru projekta *Via Dinarica*, zajedno sa Tarom, Rakitnicom i Neretvom.

Kaže to za BH putovanja voditelj projekta ATABiH Kenan Muftić i dodaje da boja tih rijeka čini ove krajeve plemenitim.

Za Nacionalni park *Una*, bez kojeg se ne može zamisliti ni sam projekat *Via Dinarice*, može sa pravom reći da je, po očuvanoj prirodi, posljednji raj u Evropi.

Ovaj nacionalni park povezuje Bosnu i Hercegovinu sa Republikom Hrvatskom stazom *Via Dinarice* i predstavlja jedinstven primjer netaknute prirode.

Nacionalni park *Una* proglašen je 2008. godine i najmlađi je na području BiH.

Prostire se na 198 kvadratnih kilometara, a kroz njega protiču rijeke Una, Unac i Krka.

Najpoznatiji dio Nacionalnog parka *Una* je Štrbački buk, vodopad na kojem se Una obrušava sa 24 metra visine, stvarajući zaglušujući huk i impresivan oblak raspršenih kapljica vode.

Odatle rijeka nastavlja svoj tok ka Martinbrodu kojeg neki nazivaju najljepšim selom u Bosni i Hercegovini, zbog veličanstvenih slapova pored njega, od kojih su neki visoki i pedeset metara.

Tu je i *veš-mašina* Bučnica, koju je napravila majka priroda, a njen vlasnik kaže da

se koristi više od tristo godina. Veličanstveni vodopadi koji se mogu vidjeti samo

ovdje, s interesantnim i razgranatim tokom koji se svakim metrom preobražava u nove nizove slapova i prirodnih padova, visoki kanjoni, srednjovjekovne kule, pravoslavni manastir Rmanj iz 15. stoljeća građen od unikatne unske sedre, mogućnost brojnih sportskih aktivnosti, razlozi su zbog kojih se dolazi u Nacionalni park *Una*.

Rijeka Una svoje ime nosi još od vremena starih Rimljana i ono, u prevodu, znači *jedina - jedna*.

Duga je 80 kilometara, bogata je slapovima, vodopadima i brzacima u kojima obituje tridesetak vrsta ribe, a posebnu pažnju plijeni čovječija ribica koja se može naći u slivu Une u podzemnim vodama Grmeča. Na obalama Une svoje mjesto je našlo 170 vrsta ljekovitog bilja. Rafting i ribolov najrazvijenije su aktivnosti u parku smaragdnog zelenih voda, toliko čistih i bistrih da se možete u njima ogledati.

Ono što najviše privlači posjetioce je ušće Unca u Unu koje je sa pravom dobilo i ime Dolina bogova.

Ovo mjesto je teško opisati riječima, treba doći gledati, slušati i uživati. ●

MEĐUNARODNI DANI TURIZMA SARAJEVO 2014

Skenderija već napunjena

Akcenat će biti na predstavljanju zaista kvalitetne i bogate ponude BiH i prirodnih ljepota koje mi imamo, a pored izlagačkog dijela pripremili smo raznovrstan programski sadržaj, kaže Dejana Selimović

Manifestacija Međunarodni dani turizma Sarajevo 2014, koji će se održati u periodu od 8. do 11. maja u Centru Skenderija u Sarajevu, predstavlja važno mjesto okupljanja svih sudionika turističke ponude, te samim tim bitno marketinško sredstvo za prezentaciju ponude turističkih destinacija i usluga.

SVI SE OKUPILI

- Oko 78 učesnika je do sada rezerviralo prostor. Ministarstvo je uzelo značajno učešće s obzirom na činjenicu da su i u prijeratnom periodu Turistički dani i berza zauzimali značajno mjesto pa smo htjeli da taj sajam vratimo na nivo koji on zaslužuje u regiji. Iz tog razloga smo mi zakupili 100 kvadratnih metara za hotele sa četiri i pet zvjezdica, da i oni uzmu učešće, zatim je Turistička zajednica FBiH za sve turističke zajednice zakupila prostor. Zamolili smo i Fondaciju lokalne demokratije, jer smo im dali značajnu podršku za razvoj banjskog turizma, da pomogne da nam se i sve banje priključe

- kažu za BH putovanja u Federalnom ministarstvu turizma i okoliša. U organizacioni odbor su, pored Ministarstva okoliša i turizma, uključeni i Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencija za unapređenje stranih investicija u BiH, Vanjskotrgovinska komora BiH, Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Uprava Grada Sarajeva, Privredna komora Kantona Sarajevo, USAID Firma Project, Turistička zajednica FBiH, Turistička zajednica Kantona Sarajevo, Udruženje hotelijera i restoratera BiH, Udruženje turističkih agencija BiH, Udruženje gastronomi BiH i KJP Centar Skenderija d.o.o.

Sa sajma 2012.

Osim zemalja regiona, koje su potvrdile učešće, od značajnijih zemalja partnera na ovoj manifestaciji u Ministarstvu ističu Bahrein, Kuvajt i Tursku.

POTVRĐENO 90 IZLAGAČA

U sklopu četverodnevnog trajanja Međunarodnih dana turizma, predviđen je bogat i kvalitetan program.

- Održat će se i *Dani Beograda na platou Skenderije*, bit će također podijeljeno i 500 obroka. Program bi stvarno trebao biti kvalitetan. Osim toga, bit će raznih workshopova. Svečano otvaranje će prirediti Amela Radan, gdje će između ostalog biti i haljine slikane na svili sa povijesnom kulturnom ba-

štinom. Planirana je prezentacija našeg vina, zatim bh. gastro ponude, a učešće će uzeti brojni vinari iz Hercegovine koji proizvode *blatinu* i *žilavku* i oni koji se bave proizvodnjom sira - ističu u Ministarstvu.

Kako su nam potvrdili u Centru Skenderija, dvorana je već sada popunjena, a prijave i dalje pristižu.

- Trenutno imamo potvrđenih oko 90 izlagača. Akcenat će biti na predstavljanju zaista kvalitetne i bogate ponude BiH i prirodnih ljepota koje mi imamo. Očekujemo veliki broj posjetilaca jer smo, pored izlagačkog dijela, pripremili raznovrstan programski sadržaj. Prvog dana Sajma će se održati turistička berza i brojni drugi sadržaji, kulturno-umjetnički programi, degustacije... - kazala je za BH putovanja Dejana Selimović, projekt menadžer.

U namjeri da se što više zainteresovanih upoznaju sa svime što će biti predstavljeno na Sajmu, ulaz će biti slobodan, a očekuje se između 10 i 20 hiljada posjetilaca. Radno vrijeme sajma će biti od 10 do 19 sati. ●

SEOSKI TURIZAM PRILIKA JE KOJU BOSNA I HERCEGOVINA NE SMIJE PROPUSTITI

Obiđi Lukomir, pa ručaj u

BiH ima netaknute prirodne resurse, održana je autohtona tradicija pri pripremanju hrane i način života na selima je praktično ostao autohton...

Seoski turizam je svjetski trend na turističkom tržištu i jedan je od najpopularnijih oblika eko-turizma, a BiH ima sve neophodne elemente za razvoj ovog oblika turizma.

MOŽE PUNO BOLJE

Ovdje se, prije svega, misli na gostoprimstvo, po kome je naš narod poznat, na osnovu čega je od strane Svjetskog ekonomskog foruma protekle godine BiH svrstana na 8. poziciju.

Za razliku od ostalih grana turizma, seoski ili ruralni turizam u BiH ima posebnu prednost i predispoziciju za razvoj.

Glasnogovornica Turističke organizacije Kantona Sarajevo **Asja Hadžiahmetović-Mešić** ističe da se ta prednost ogleda u tome što oko 65 posto stanovništva u BiH živi u ruralnom području.

- **To otvara mogućnost kako za razvoj tako i za ekonomski prosperitet i osiguranje egzistencije** - rekla je Hadžiahmetović-Mešić za BH putovanja. BiH ima netaknute prirodne resurse, održana je autohtona tradicija pri pripremanju hrane i način života na selima je praktično ostao autohton. Interesantno je da su gotovo svi gradovi koji su bogati kulturno-istorijskim naslijeđem, što predstavlja najčešći motiv dolaska stranih turista u BiH, okruženi i bogatim prirodnim naslijeđem.

- **Kada govorimo o Sarajevu u posljednjih godinu dana, svi upiti stranih novinara, ali i velikih tur-operatora koji uvrštavaju Sarajevo u svoju ponudu, nisu vezani samo za kalendar kulturnih dešavanja u gradu, nego su vezani i za okolinu Sarajeva** - istakla je naša sagovornica. Ona je objasnila da se tu više ne radi samo o

zimskom turizmu i skijanju, već o tome da ljudi u toku boravka u Sarajevo mogu pješice ili na biciklu da prođu određeno područje.

U cijeloj ovoj priči oko ruralnog turizma i okoline Sarajeva, selo Lukomir je postao pravi hit, kako za domaće tako i za strane turiste.

- **Tužna je činjenica da mi Lukomiru možda nismo odgovorili na adekvatan način, adekvatnim brojem turističkih proizvoda. Ljudi odu do Lukomira i budu oduševljeni, ali se, recimo, moraju strpiti do Umoljana da bi ručali** - naglasila je Hadžiahmetović-Mešić. Ona je posebno istakla da je neophodno obezbijediti neke poticaje, edukovati stanovništvo ovih naselja, a posebno bjelašničkih sela.

CILJ SU PORODICE

Međutim, da bi se edukovalo stanovništvo, potrebno je obezbijediti novac od institucija. Na

osnove 2009. godine Caritas Belgije i Caritas BiH kao rezultat razvojnih projekata u ruralnim područjima. Počeli su u Fojnici, a sada imaju partnere u Doboju, Varešu, Kreševu i oko Sarajeva.

Izvršna direktorica ove organizacije **Sarah Devisme** kaže da *Alterural* nije agencija, već da isključivo pomažu porodicama koje se bave ili žele da se bave ruralnim turizmom.

- **Mi za naše partnere organizujemo treninge u Srbiji, Hrvatskoj i Sloveniji jer su te zemlje dosta napredovale u ovoj oblasti. Osim treninga, od ove godine ćemo po prvi put krenuti i sa malim grantovima. To neće biti neka velika sredstva, ali vjerujemo da će ohrabriti ljude, jer je ovaj sektor tek počeo da se razvija** - rekla je Devisme za BH putovanja.

I ona ističe da je potencijal za ruralni turizam u BiH ogroman. Na kraju, to nije samo za turiste

POTRAGA ZA BLAGOM

Sarah Devisme navodi primjer jednog Engleza koji je nedavno došao i interesovao se za *bosansko blago*.

- **Pitao je gdje bi se možda moglo naći blago**

iz prošlosti, što je izgleda sada trend u Engleskoj. I taj Englez kaže da, s obzirom na bogatu prošlost Bosne, sigurno postoji neki kutak gdje bi se moglo naći neko blago iz prošlosti - ispričala je Devisme.

taj način bi se domaćinstva ohrabrila i pokrenula da uđu u turističku ponudu.

Hadžiahmetović-Mešić je rekla da tu već ima nekih pomaka, ali za sada su tu samo strani donatori i organizacije, koji već uveliko rade na razvoju seoskog ili ruralnog turizma u BiH.

Jedna od tih organizacija je *Alterural*, koju su

iz vana, već i za turiste iz same BiH.

- **Od kako smo počeli 2007. godine, institucije ne govore o ovoj grani turizma, ali su zato veliki donatori sve više zainteresovani i svake godine je taj interes veći** - rekla Devisme. Po njenim riječima, turista koji su zainteresovani za seoski turizam je sve više. Oni dolaze

Umoljanima

iz Češke, Poljske, Njemačke i nevjеровatno je kako znaju za neka područja.

Ranije se na seoski ili ruralni turizam gledalo kroz etno selo. Dakle, za ljude je ovaj turizam bio samo etno selo i ništa drugo. Međutim, *Alterural* ima potpuno drugačiji koncept.

- **Mi na to gledamo kroz porodicu koja se bavi poljoprivredom i koja će gostu pružiti smještaj, hranu, tradicionalnu gastronomiju, spremljenu na tradicionalni način** - rekla je Devisme.

Ona kaže da je na početku tim porodicama bilo zaista nevjеровatno da njima hoće neko da pomogne i bilo je malo teško. Danas, kaže ona, sve te porodice imaju ogromnu motivaciju.

NAPUNITI SELA

- Ljudi sada polako prepoznaju korist u tome i potpuno je drugačije - istakla je Devisme.

Priča koja je bila na početku, kada su ljudi bili zainteresovani samo za grantove, potpuno se promijenila.

Sada porodice traže promociju, druže se međusobno, traže informacije, razmjenjuju iskustva

i ozbiljno pristupaju ruralnom turizmu.

Devisme kaže da u ovom momentu samo fali država i njena pomoć.

Kao naredni korak u angažovanju *Alterurala* u razvoju kapaciteta ruralnog turizma i koji će biti dugoročan vidi se potreba da se statistički tačno utvrdi koliko se porodica bavi ruralnim turizmom. Međutim, za svaki ozbiljan naredni korak je potrebna pomoć države. Zakon u ovom momentu ne prepoznaje seoski turizam i zato je veoma važno da se država uključi u ovu priču.

Francuskinja Sarah Devisme prenosi iskustvo iz svoje zemlje: šesdesetih godina prošloga vijeka u Francuskoj su sela počela da se prazne. Ljudi su masovno odlazili u gradove. Upravo koncept koji promoviše *Alterural* za ruralni turizam puno je pomogao da se spasi poljoprivreda u Francuskoj i

da se ljudi vrate na selo. Dakle, ruralni turizam jeste jednako porodica koja se bavi poljoprivredom i pruža smještaj, hranu, proizvode svom gostu. Jedna od aktivnosti koju će ova organizacija sprovesti ove godine, a tiče se popularizacije ovog vida turizma, po prvi put će ove godine uključiti i djecu.

- Ove godine ćemo po prvi put raditi sa jednom školom gdje će djeca iz grada odlaziti u selo. Pokušavamo da napravimo link između grada i sela. To radimo jer postoji ta neka negativna percepcija sela - istakla je Devisme.

Ona je na kraju istakla da su strani turisti definitivno zainteresovani za ovaj vid turizma.

- **Mi idemo na to da smo samo servis i da turisti budu u direktnom kontaktu sa porodicama** - rekla je ona. ●

Tuzla sve bliža LETE I IZ DORTMUNDA

Wizz Air, najveći niskotarifni avioprijevoznik u centralnoj i istočnoj Evropi, od ovog ljeta povećat će broj svojih operacija u BiH tako što će dodati dvije nove rute iz Tuzle za Dortmund (Njemačka) i Eindhoven (Holandija). Letovi za Dortmund će otpočeti 19. juna i bit će ih tri sedmično, dok će na relaciji Tuzla - Eindhoven avioni letjeti dva puta sedmično, počevši od 22. juna, rekao je komercijalni direktor Wizz Aira **Gyorgy Abran**.

Karte za nove destinacije već su u prodaji.

Gigapixel panorame VIRTUELNA ŠETNJA HERCEGOVINOM

Turistička zajednica Hercegovačko-neretvanskog kantona je, nakon Mostara, Neuma, Međugorja, Blagaja, odlučila da ove godine virtualno predstavi Počitelj, Jablanicu i Konjic. U pitanju su gigapixel panorame sa virtualnim obilascima i

šetnjama kroz turističke atrakcije i destinacije koje se mogu pogledati na <http://www.hercegovina.ba>.

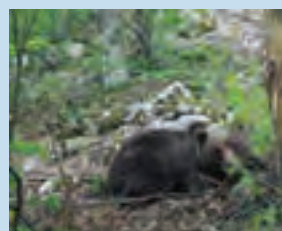
- **Tim mladih ljudi, koji čine Innovativo, na čelu sa voditeljem Mariom Gerussijem, nada se da će konkretnim akcijama poboljšati web prezentaciju HNK kao i turističkih vrijednosti koje su do sada bile skrivene od šire internetske publike koja je ciljana skupina kojoj se obraća Kantonalna turistička zajednica** - kaže njen ravnatelj **Andrija Krešić**.

Najava iz Foče RAFTING OD 1. MAJA

Rafting sezona na rijeci Tari i kampu *Encijan* zvanično će biti otvorena 1. maja.

Organizatori su za 30. april najavili okupljanje u kampu *Encijan* (Brštanovica, Foča), te cjelovečernje druženje uz bogatu trpezu, muziku uživo i logorsku vatru.

Narendog dana bit će upriličen rafting najuzbudljivijom dionicom rijeke Tare.

NP Una PRATE I DRUGOG MEDU

U Nacionalnom parku *Una* uhvaćen je još jedan medvjed koji je nazvan *Buk*. Stavljena mu je ogrlica sa radioodašiljačem, koja omogućuje svakodnevno telemetrijsko praćenje u prirodnom staništu u narednih godinu dana.

Ovo je druga životinja koju se prati, nakon što je prošle godine, putem projekta *Divljina i život zvijeri NP Una*, humano ulovljen i veterinarski za potrebe naučnoistraživačkog rada obrađen već poznati medvjed *Ljutoč*.

- **Ovakvim rezultatima, tj. monitoringom tri najveće evropske zvijeri: medvjeda, vuka i risa, ne može se pohvaliti nijedno drugo zaštićeno područje u BiH, a rijetki su i parkovi u regionu koji to imaju** - kaže direktor NP *Una* **Amarildo Mulić**.

USORA, OPĆINA ČIJE POTENCIJALE TEK TREBA PREPOZNAVATI

Kad se susretnu prošlost, sadašnjost i budućnost

Bazeni Copacabana Usora

Nekropola stećaka Ularice

Gosti Usore mogu birati u čemu će uživati - nekropoli stećaka, prelijepo ukrašenim crkvama, sportskim manifestacijama, ribolovu u predivnoj rijeci, jezerima i parkovima...

Općina Usora možda spada u najmlađe i najmanje u Bosni i Hercegovini, ali ukoliko poželite da se sklonite od gradske buke i stresnog gradskog života, Usora je pravo mjesto za vas, poručuju iz općinske administracije.

ČETVRTINA ŠUMA

Činjenica da se prostor općine nalazi na granici između središnje Bosne i Posavine podarila je Usori blagi reljef, koji čini ovaj kraj izuzetno lijepim i ugodnim za život. Najveći adut Usore su njeni ljubazni i gostoprimljivi građani koji će vam u svakom trenutku dati do znanja da ste više nego dobrodošli te će vam priuštiti nezaboravno iskustvo zbog kojega ćete se zasigurno poželjeti ponovno vratiti. Općina Usora se nalazi u sjevernom dijelu Federacije, sjeverno od općine Tešanj, te oko pet kilometara jugozapadno od Doboja. Nalazi se uz magistralnu cestu Doboj - Teslić, te graniči sa općinama Doboj, Doboj Jug i Tešanj. Površina Općine iznosi 50 kvadratnih kilome-

tara na kojima živi oko 8.000 stanovnika.

Zanimljivost je da je gotovo jedna četvrtina prostora općine prekrivena šumama.

Rijeka Usora je nadaleko poznata kao bogata kvalitetnom ribom. Iskusi ribolovci znaju da se u njoj kriju škobalj, kljen, plotica, štuka, bjelica, a u gornjem toku i pastrmka.

TURNIR PREZIMENA

U sklopu Srpanjskih susreta u Žablaku se održava i zanimljiv malonogometni turnir. Riječ je o Turniru prezimena, na kojem pravo učesća imaju samo ekipe sastavljene od igrača s istim prezimenom.

Uz samu rijeku, na granici s općinom Tešanj, smješten je i jedan od najvećih turističkih potencijala u ovom kraju, kompleks umjetnih jezera SRC Jeleni Jelah. Na ukupno 20 hektara zemlje i jezera prostire se jedinstveno uređen park sa raznim pratećim sadržajima i već sada predstavlja lokaciju koja se jednostavno mora posjetiti.

- Građanima i izletnicima su trenutno na raspolaganju prekrasno uređene obale jezera s igralištima za djecu, zooološkim vrtom, natkrivenim mjestima za odmor i šetnju, dok se ubrzo očekuje otvaranje smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta u samom kompleksu. Također, u skoroj budućnosti se planira iz-

gradnja kupališta sa pratećim sadržajima, te sportsko-rekreacijskih terena čime će se upotrijebiti ponuda ovog jedinstvenog objekta - kaže za BH putovanja pomoćnik općinskog načelnika za gospodarstvo i financije Anto Bunić.

SAČUVALI FOLKLOR

Osim u Jeleni, rekreacija je moguća i u objektu Bazeni Copacabana u Žablaku, gdje su posjetiteljima na raspolaganju bazeni, sportski tereni te prateći ugostiteljski objekat.

Od spomenika kulturne baštine treba spomenuti nekropolu stećaka u Ularicama, za koju se vjeruje da potiče iz 13. stoljeća. Muzeja i izložbi sa stalnim postavkom nema, ali se privremene izložbe održavaju tokom brojnih kulturnih događanja.

Posjetitelji željni kulturnih zbivanja će sigurno doći na svoje, s obzirom da su kulturno-umjetnička društva u Usori vrlo aktivna u svom djelovanju. Rezultat toga su razne manifestacije u skoro svakom naseljenom mjestu.

- KUD Izvor Žabljak predstavljao je nekoliko godina BiH na smotrama u Europi, a član je Međunarodnog udruženja folklornih udruga (CIOF). U sklopu svog djelovanja organizira Srpanjske susrete, koji predstavljaju vrlo uspješnu kulturno-umjetničku manifestaciju koja se održava u tjednu koji

Omanjska Maškarana

prethodi blagdanu svetog Ane. Tijekom trajanja srpanjskih susreta održava se smotra folkloru na kojoj redovito gostuju KUD-ovi iz čitave BiH, kao i iz Hrvatske. Pored toga održavaju se razne izložbe, radionice, predstave uglavnom na temu starih običaja. Izvor je jedan od suorganizatora humanitarnog koncerta za bolesnu djecu Usore - kaže Bunić.

Vrlo su aktivna i brojna druga društva, poput KUD *Jozo Džido Zuber* iz Omanjske, koje organizira kulturno-sportsku manifestaciju *Pokladno prelo*, gdje su glavne atrakcije maskare i mimohod pod maskama, te manifestaciju *Ljeto u Omanjskoj*. KUD *Usorski običaji* Sivša u vrijeme božićnih blagdana organizira *Usorsko veče* na kojem se, osim predstavljanja starih plesova i običaja, njeguje i izvorna pjesma usorskog kraja.

Usorska podružnica HKD *Napredak* svake godine u danima koji prethode blagdanu svetog Ante organiziraju *Dane hrvatske kulture*, u sklopu kojih se održavaju izložbe slika, predstavljanje knjiga, dječiji glazbeni festival *Prvi pljesak*, smotra folkloru te razne druge aktivnosti.

TURNIR DUG 35 GODINA

- U Usori je jako zanimljiv i vjer-

Sagovornik BH putovanja, među razlozima zbog kojih vrijedi doći u Usoru, navodi i brojne malonogometne turnire koji imaju dugu tradiciju i veoma visoku posjećenost, na kojima pored domaćih ekipa redovito učestvuju i ekipe iz Hrvatske i Slovenije. Posebno se ističe *Noćni malonogometni turnir* u Sivši povodom Međunarodnog praznika rada, koji ima 35-ogodišnju tradiciju održavanja.

Od ostalih, treba spomenuti nogometni *Spomen turnir veterana* u Makljenovcu, te *Ilinske športske igre* u Ularicama i *Ljeto u Omanjskoj*, koji se održavaju u sklopu kulturno-sportskih manifestacija. Posjetiteljima Usore su za smještaj na raspolaganju dva objekta. Hotel *Split*, sa tri zvjezdice, nudi 35 klimatiziranih soba, konferencijsku salu i veliki besplatan parking, a u njegovom je sklopu i istoimeni restoran sa 100 mjesta, koji svakodnevno nudi specijalitete domaće i mediteranske kuhinje. Motel *Čardak* ima dvije zvjezdice, šest soba, jedan apartman, salu za sastanke i restoran u kojem se pored domaćih specijaliteta nude i jela vegetarijanske kuhinje. Poznat je po organiziranju izložbi, ponajviše slika sa likovne kolonije. Gastronomsku ponudu Usore upotpunjuje još nekoliko resto-

Pokladno prelo Omanjska

ski turizam. U svakom naseljenom mjestu na blagdan patrona mjesnih crkava okuplja se veliki broj vjernika iz Usore, ali i iz drugih mjesta BiH i inozemstva. Tu posebno treba istaknuti blagdane svetog Ante Padovanskog u Sivši, svete Ane u Žabljaku, svetog Ilije u Ularicama i svetog Roka u Sivši. Same zgrade crkava predstavljaju znamenitosti s obzirom na godine njihove gradnje, na jedinstveni izgled, te na vrijedne slike i kiparske radove kojima su ukrašene - dodaje Bunić.

rana, a gosti neće biti zakinuti ni oko pitanja zabave i noćnih izlaza, s obzirom na brojne noćne klubove i caffe-barove koji su im na raspolaganju.

Tu su i drugi kulturni sadržaji koje organiziraju Opća knjižnica Usora i *Napretkova* podružnica.

- Uzimajući sve navedeno u obzir, smatramo da općina Usora posjeduje određeni turistički potencijal te da je u stanju potencijalnim gostima pružiti vrijedan i nezaboravan doživljaj - poručuje Bunić. ●

Procjene pomoćnika ministrice MILION NIJE NEDOSTIŽAN

Pomoćnik federalne ministrice za okoliš i turizam u Sektoru za turizam i ugostiteljstvo **Nedjeljko Babić** izjavio je da, po nastupima turističkih agencija i turističkih zajednica na brojnim sajmovima koji su održani početkom godine, svi pokazatelji ukazuju da bi ovo mogla biti jedna od rekordnih turističkih godina u Federaciji.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, 2013. je zemlju posjetilo 844.189 turista, što je bilo više za 12,9 posto u odnosu na prethodnu godinu, a ostvareno je 1.822.927 noćenja ili 10,8 posto više u odnosu na 2012. godinu. Turistički radnici očekuju da bi, uz pojačane promotivne aktivnosti, poboljšanje infrastrukture i proširenjem ponude i sadržaja, BiH mogla vrlo brzo preći brojku od milion turista.

IPA u BiH

MILIONI ZA ČIŠĆU NERETVU

Vijeće ministara BiH utvrdilo je prijedlog sporazuma o grantu od 4,75 miliona eura iz IPA fondova, namijenjenog postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda Mostara.

Cilj projekta je daljnje jačanje kapaciteta lokalnih komunalnih poduzeća za smanjenje загаđenja Neretve iz komunalnih izvora putem izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Mostaru.

Natura 2000

NA LISTI I VRANICA

Fojnica je polovinom aprila bila domaćin više od 60 sudionika prve radionice u procesu pripreme prijedloga plana upravljanja za područje prirode Vranica, jednog od tri potencijalna pilot *Natura 2000 područja* BiH.

Radi se projektu vrijednom 1,4 miliona eura kojeg financira Vlada Švedske, a provodi ga, pod upravom Delegacije EU u BiH, konzorcij u kojem su *Prospect C&S*, *Eptisao*, *Sia Elle* i Latvijski fond. Vranica je životni prostor brojnih evropski značajnih *Natura 2000 vrsta*, kao što su suri orao, mrki medvjed, balkanska divokoza, sova jastrebača, jelenak...

Sajam u Jajcu

TURIZAM IZMEĐU DVIJE KAPIJE

Jajce će 24. i 25. maja biti domaćin prvog sajma turizma i ekoproizvoda *Step - Jajce 2014*, čime će i zvanično biti otvorena turistička sezona u tom gradu i označen početak izgradnje novog savremenog info-centra.

Sajam će biti održan na otvorenom, u centru grada, između dviju kapija i pratit će ga niz sadržaja, a to će bi-

ti prilika da se na jednom mjestu okupe brojni proizvođači ekoproizvoda, turističke agencije i turoperator, hotelijeri i ugostitelji iz svih gradova BiH, ali i inostranstva.

BRATISLAVA, GRAD IZ KOJEG SE NEKAD TRAMVAJEM IŠLO U BEČ

Pukao pogled sa Bratislavsky hrada

Gradom dominira prelijep dvorac iz 15. vijeka koji se koristio kao kraljevska rezidencija, pa kao sjemenište, a onda i kao kasarna koju su zapalili pijani austrijski vojnici

Bratislava, glavni grad Slovačke, spada u red regionalnih prijestolnica koje su se skrasile na obali Dunava. Pošto je od Beča udaljena samo 60 km, sa kojim je neka- da bila povezana i tramvajskom linijom, što ih čini najbližim glavnim gradovima u Evropi, turistički aranžmani najčešće obuhvataju obilazak oba grada.

Ipak, iako ima tek oko 430.000 stanovnika, Bratislava sama za sebe čini vrlo atraktivnu turističku destinaciju i nudi mnogo više od jednodnevnog obilaska. Osim toga, cijene su i dalje ispod nivoa zapadnoevropskih metropola, što je čini prihvatljivom i za turiste sa skromnijim novčanikom.

Grad je podijeljen Dunavom na industrijsko-stambeni dio, Petržalka, te gradski dio, koji su spojeni mostovima. Dva najpoznatija su Apollo i Novy most na čijem se vrhu, na visini od 84 metara, nalazi restoran NLO, koji upravo tako i izgleda.

Gradom dominira Bratislavsky hrad, prelijep dvorac smješten na brdu poviše samog grada,

koji u svakom trenutku vrvi od stranih turista. Dvorac datira iz 15. vijeka. U početku se koristio kao kraljevska rezidencija, nakon toga kao sjemenište, a onda i kao kasarna. Do temelja je izgorio 1811, požar su izazvali pijani austrijski vojnici, uglavnom je obnovljen sredinom prošlog vijeka, ali se još uvijek obnavlja sredstvima iz evropskih fondova, pa je zato velikim dijelom još uvijek zatvoren za posjetitelje. Ispod dvorca se nalazi katedrala Svetog Martina u kojoj su vršene krunidbe kraljeva, a u njegovoj neposrednoj blizini je i zgrada slovačkog parlamenta, sa koje se pruža impresivan pogled na grad i Dunav. Vodiči tvrde da se s ovoga mjesta po lijepom vremenu vide i Austrija, udaljena tek nekoliko kilometara, i Mađarska, čija je granica 13 km od Bratislave. Češka granica je udaljena šezdesetak kilometara. Većina znamenitosti Bratislave nalazi se, ipak, u samome centru, nedaleko od obale Dunava. Najljepši dio je, tvrde upućeni, istorijsko središte Staré mesto, istina vrlo malo, zabranjeno za saobraćaj i pretvoreno u pješačku zonu.

Ukoliko tu dolazite iz dvorca, u stari grad ćete vjerovatno ući kroz Mihaelov toranj, bivšu osmatračnicu, danas muzej oružja. Put dalje vodi prema glavnom trgu, Hlavne namestie, na kojem dominira Rolandova fontana, jedna od najfotografisanijih lokacija u Bratislavi. U neposrednoj blizini se nalazi i Stara vijećnica u kojoj se danas nalazi Gradski muzej, a iza vijećnice je Primacilni trg sa prekrasnom Primacijalnom palatom.

Po slavnim slovačkom pjesniku i prevodniku Pavlu Hviezdoslavu ime nosi još jedan veliki trg u centru Bratislave. Na trgu se nalazi i zgrada opere i baleta. Ispred opere je Ganimedova fontana, koja prikazuje otmicu *Ganimeda* i njegov odlazak na Olimp. Tu su i Reduta palata, najveća koncertna dvorana u Bratislavi.

ŠARENA PETRŽALKA

Veliko stambeno naselje Petržalka predstavlja tipičnu komunističku gradnju koju krase gusto zbijeni neboderi.

Pažnju međutim privlače živopisne fasade obnovljene proteklih godina u praktično cijelom naselju, što je na neki način udahnuo novi život u nekada sivo naselje.

Nedaleko od centra je Predsjednička palata sa velikim parkom otvorenim za javnost, a odmah pored je bivša Ljetna biskupska palata u kojoj je danas smještena slovačka vlada.

Bratislava se mora pogledati i sa brda Slavin, vidljivog iz gotovo svih njenih dijelova. Na vrhu je spomenik *Slavin* podignut 1960. godine u spomen na 6.850 sovjetskih vojnika koji su u Drugom svjetskom ratu poginuli u Slovačkoj. Kafića i restorana ne manjka ni u jednom dijelu Bratislave, a gastronomska ponuda je u rangu ostalih regionalnih destinacija uz uglavnom prihvatljive cjenovnike. Javni transport također odlično funkcioniše, a turistima je najčešći prevoz tramvaj. U zavisnosti od planova, najisplativija opcija je dnevna karta koja košta 4,5 eura, a revizori i u Bratislavi, kako nam je rečeno, znaju biti neljubazni i arogantni.

Iz BiH, nažalost, do Bratislave ne postoje redovne ni avionske ni autobusne linije, pa se u vlastitoj režiji uglavnom ide automobilom, a preporučuje se pravac preko Osijeka, Budimpešte i Gyora dug oko 710 km iz Sarajeva. ●

ZANIMLJIVE STATUE

Atraksiju glavnog trga i cijele Bratislave predstavljaju zanimljive statue poput Napoleonovog vojnika, koja se nalazi u centru grada, a prikazuje francuskog vojnika sa karakterističnom kapom, naslonjenog na klupu. Malo dalje je i *Čumil*, čovjek koji viri iz šahta, i vjerovatno je najpopularnija bratislavka statua.

Nedaleko je i kip Ignaca Lamara, legende Bratislave, siromašnog, psihički bolesnog čovjeka koji je često šetao gradom u elegantnoj odjeći i pozdravljao prolaznike klanjajući se sa svojim šeširom.

IMA LI GRADA ISPOD BORAČKOG JEZERA

Gdje konjic udari kopitom

Idite sjeverozapadu, pa kada dođete do rijeke, idite sve uz nju. Tamo gdje vam konj prednjim desnim kopitom triput udari u zemlju, na tom se mjestu nastanite, savjetovao je svetac majci i sinu

Uprastara vremena, dok su još sveci obilazili ovaj svijet, bio je, na mjestu gdje je danas Boračko jezero, gradić kojemu, nažalost više niko ne zna imena.

Stanovnici su u tom gradiću bili blagoslovljeni svakim blagom zemaljskim, ali su bili pokvarena srca i tako škrti da nisu više pazili na gostoprimstvo ni na iskrenu ljubav.

Ti su ih grijesi i upropastili.

Po Božijoj mudroj odluci, dođe jednom u taj grad neki svetac i zamoli za noćište.

Podrugljivo ga bogataši otjeraju i niko mu ne htjede molbu uslišati.

Kad se nakucao na svim vratima, dođe na kraju grada do kolibe jedne sirotice.

Bila je to siromašna udovica koja nije, osim svoje kućice, baščice, krave i konja, ništa drugoga imala, nego sina jedinca, momka u najljepšoj dobi. Majka i sin bili su Bogu odani, pobožni i milostiva srca!

Siromaha putnika prime gostoljubivo, podijele sa njim svoje siromaško jelo i dadnu mu noćište. Sutradan ujutro, kada se svetac spremio na put, rekne materi i sinu:

- Sa Božijom pomoći ću da kaznim ovaj grad zbog grijeha njegova žiteljstva. Pokupite što imate i otiđite iz ovog mjesta, što je prokletost da propadne. Idite sjeverozapadu, pa kada dođete do rijeke, idite sve uz nju. Tamo gdje vam konj prednjim desnim kopitom triput udari u zemlju, na tom se mjestu nastanite; Bog će vas tamo blagosloviti!

Mati i sin tako učiniše.

Časom su bili daleko od grada, dok putnik ostade kod njihove kolibe.

Kada se posljednji put obazru na svoju domaju, uprepaste se od straha.

Uz jauk i zapostavljanje stanovništva, propade pred njihovim očima grad u zemlju, a iz nebrojenih vrela navre jezero i ispuni tu no-

vu kotlinu.

U isti mah im nestade sveca sa vida.

Tako je nastalo Boračko jezero.

Mati i sin pođu dalje sve uz rijeku Neretvu, kako im je svetac rekao.

Iza nekoliko sati iznenada im konj zastane.

Udovica ga potjera riječima:

- Hajde, hajde, moj konjicu! - no konj ni da bi se makao sa mjesta.

Odjednom udari desnim prednjim kopitom triput u zemlju.

Sada vide mati i sin da su došli na ono mjesto što im je svetac označio.

Tamo sagrade kolibu, a malo zatim oženi mati sina.

Sa dana u dan su napredovali, jer božiji je blagoslov pratio porodicu.

Njima se sada pridruže srodnici mladini i brzo tu nastane lijepo mjesto kojeg nazvaše Konjic! ●

POKRET JE ŽIVOT

*U svim apotekama
bez ljekarskog
recepta!*

Fastum[®] Gel

ketoprofen 2,5%[®]

Snažno protiv bola i reume!

EFIKASNA LOKALNA TERAPIJA BOLA

- kod sportskih povreda
- u vratu i leđima
- u zglobovima i mišićima
- usljed reume

Fastum[®] Gel je efikasan lijek protiv bolova koji se nanosi **lokalno** u formi gela na mjesto bola ili povrede. Na takav način čuvate želudac, a lijek dospijeva tamo gdje treba da djeluje.

Fastum[®] Gel je jedinstvenog sastava koji mu omogućava da **prodre brzo i duboko kroz kožu** i tako u odgovarajućoj količini lijek dospijeva na mjesto bola i upale!

Prije upotrebe pažljivo pročitati uputstvo o lijeku.

Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim efektima posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.

LG aludira na Gear 2

G WATCH ALWAYS ON

Mada LG još nije objavio sve tehničke detalje svog G Watch pametnog sata, koji će raditi na Googleovoj Android Wear platformi, prve službene informacije i slike ukazuju na to da će biti vodootporan i nepropusan za prašinu, da će stići na tržište u dvije boje - *stealth black* i *champagne gold* - te da će imati integriran sustav za upravlja-

nje i pretraživanje glasom. Pored toga, među njegovim značajkama, LG ističe opciju *always on*, koja znači da sat nikada neće ući u *mod spavanja*, čime očito ciljaju da mu je to prednost pred Samsung Gear 2 satom, čiji se ekran mora probuditi pokretom ruke.

LG još nije službeno izašao sa datumom izlaska na tržište, kao ni sa cijenom ovog *gadgeta*, ali se nezvanično pominju juni i 180 funti na britanskom tržištu.

Korejski KAIST nadomak stvarnog rješenja

TJELO PUNI MOBILTEL

Korejski znanstvenici sa Korean Advanced Institute of Science and Technology (KAIST) objavili su znanstveni rad u kojem opisuju novu tehnologiju termogeneratora, koji pretvara toplinu ljudskog tijela u električnu energiju, te je u stanju služiti kao punjač *gadgeta*. Do sada je svijet već bio u prilici vidjeti razne termogeneratore koji funkcioniraju pretvaranjem ljudske temperature u energiju, no radilo se glomaznim i neiskoristivim sustavima, dok tehnologija KAIST-a omogućuje izradu generatora koji koristi termoelektrične supstance isprintane na staklenoj tkanini, što mu omogućuje da se lijepi na kožu poput naljepnice, ugrađuje u narukvice, remene satora ili odjeću.

Generatori poput ovog izrađeni od anorgan-

skih materijala koji apsorbiraju tjelesnu toplinu i konvertiraju je u struju, imaju veći *output* energije od onih napravljenih od organskih supstanci, što ih čini boljim izborom, no do sada je najveći problema bila veličina. Korejski sustav koji se nalazi na staklenom platnu, minimalizira gubitak topline, dok istovremeno omogućuje jači *output* energije, ali ju je potrebno još razvijati prije početka ugradnje u nosive *gadgete*.

Znanstvenici vjeruju kako njihov generator nema samo budućnost u nosivim *gadgetima*, već bi se mogao naći u automobilima, tvornicama, zrakoplovima i drugim vozilima. Njihova ideja je da sve što ispušta toplinu treba prilagoditi da se ona pretvara u električnu energiju, a nosivi *gadgeti* su samo jedna od mogućnosti primjene.

LG L65 D285

DUAL-SIM ZA 210 DOLARA

L65 D285 ime je LG modela koji dolazi sa 4,3-inčnim IPS zaslonom, rezolucijom od 480 x 800 točaka, Snapdragon 200 čipsetom sa 1,2 GHz dovjezgrenim procesorom.

Ovo je *Dual-SIM* model, ima kameru od pet megapiksela i dolazi sa 4 GB inter-

ne memorije. Uključeni su Wi-Fi, Bluetooth 4.0 GPS/AGPS, EDGE/GPRS i podrška za 3G.

Instaliran je *Android 4.4 KitKat*, aparat teži 126 grama i velik je 127,2 x 66,8 x 9,6 mm. Cijena L65 D285 je 210 dolara, a dolazi u bijeloj i crnoj boji.

Rudnik u starim telefonima

GLJIVE KUPE ZLATO

U pametnim, ali i onim glupim telefonima mogu se, opšte je poznata stvar, pronaći zlato, srebro i bakar. Ali, proces recikliranja je skup i štetan, pomalo neučinkovit.

Naučnici iz finskog VTT Technical Research centra kažu da 100.000 mobitela i pametnih telefona sadr-

ži oko 2,4 kilograma zlata, 900 kilograma bakra i 25 kilograma srebra. Ali za reciklažu se koristi cijanid i samo 20 posto metala može se iskoristiti.

Metoda koja koristi gljive je puno privlačnija: u njoj se koristi masa takozvanih *biosorbenta* od micelija, sjemena gljiva. Mobiteli se melju u finu prašinu i potom prolaze kroz micelij koji ekstrahira zlato, a znanstvenici navode kako se tom metodom može izvući oko 80 posto dragocjenog metala.

Još jedan besplatan program

BAŠ JE MAJSTOR ZA ČIŠĆENJE

Clean Master je jednostavna no veoma učinkovita zamjena za *stock softver* koji se nalazi na *Androidu* i služi za održavanje cijelog sustava, u kojem stručnjaci posebno izdvajaju dva dijela - *Ubrzivač memorije* / *Prekidatelj zadataka* koji, koristeći algoritam programa, ubrzava rad memorije i prekida zadatke koji vam ne trebaju, te *Čišćenje* koje briše nepotrebne datoteke - međuspremnik i zaostale - koje zauzimaju značajan prostor. U *Clean Master* su ugrađeni i *Ubrzivač*, *Brisač*, te *Upravitelj aplikacija*, a dodane su i nove sigurnosne značajke za zaštitu privatnosti te imovine. Vremenska crta je također vidljiva pa se mogu vidjeti i prethodne akcije, a ukoliko se brinete o bugovima - njih uopće nema, pogotovo u novoj inačici.

Radi se o besplatnoj aplikaciji, solidno dokumentiranoj.

Pametne i rukavice

HOĆE LI PROĆI MI.MU

U vrijeme dok još nije bilo gestualnih kontrolera sa dubinskim kamerama poput *Kinecta* i *Leapa*, tzv. *informatičke rukavice* bile su jedini dodatak koji je omogućivao upravljanje određenim sustavima i aplikacijama pomoću gesti.

Britanska glazbenica, pjevačica i kompozitorica Imogen Heap još je prije četiri godine započela razvijati sustav koji bi joj omogućio napredno upravljanje elektronskim instrumentima, sampleovima i softverom za obradu i reprodukciju zvuka, pomoću *pametne rukavice*, te je prvi puta svoj koncept javno predstavila na konferenciji

Ted Talks 2011. godine.

Tokom idućih nekoliko godina okružila se ekipom glazbenika i inženjera koji su projekt sve više razvijali i sada se našao u sustavu *crowdfundinga* na *Kickstarteru* pa ukoliko skupi dovoljno novca, do kraja godine bi se trebao naći na tržištu.

Rukavica po imenu *Mi.Mu* baš nije *gadget* namijenjen svakome jer je njena planirana cijena 260 dolara, a sumnje u uspjeh na *Kickstarteru* skeptici razvijaju i na tvrdnji da su *gestualne rukavice* danas totalno *out*, jer se sve više razvijaju sustavi koji omogućuju upravljanje raznim aplikacijama, uključujući i sviranje, golim rukama...

Inquisition 10. oktobra

POPRAVNI ZA BOWARE

BioWare je objavio da će se trenutno najočekivaniji singleplayer RPG *Dragon Age: Inquisition* na policama trgovina u Evropi pojaviti 10. oktobra, a tri dana ranije u Sjevernoj Americi. Igra je u razvoju za PC, PS3, PS4, Xbox 360 i Xbox One platforme, a bit će svojevrsni popravni ispit za BioWare s obzirom na katastrofalno loše reakcije na završetak *Mass Effecta*, kao i na *Dragon Age II*.

Kao i prva dva dijela, i *Inquisition* će biti smješten u *Thedas*, a igra bi teritorijalno trebala biti nekoliko puta veća od *Originsa*. BioWare također najavljuje mnogo otvorenije i manje linearno iskustvo od prethodnih igara.

Neš ti Kiliana

ROBOT KLIKA MILIONE

Free to play cow-clickeri poput *Farmvillea* vjerojatno su najpodmuklije igre na tržištu. Poprilično snalazljivi

inovator iz Engleske pod imenom Uli Kilian, također poznat po slaganju 100 rubikovih kocki za vrijeme trčanja maratona, napravio je robota kojim je doskočio ovim ubojicama vremena.

Sve igre tog tipa, kao što se zna, blokiraju sustavno napredovanje i igrača ograničavaju tajmerima koje je jedino moguće zaobići mikrotransakcijama.

Kilianov robot, sačinjen od lego kocki, arduino ploče i komadića folije, napravljen je da u tačno određenim intervalima tapka po na iPadu instaliranom *Jurassic Park Buideru*, osiguravajući svojem vlasniku milione (virtualne, naravno) nakon duge i ugodno prespavane noći.

Microsoft objavio novi izvještaj

PRODATO PET MILIONA XBOX ONE

U svojem novom izvještaju Microsoft je objavio najnovije prodajne rezultate svoje Xbox One konzole: otišlo je, navodno, pet miliona jedinica širom svijeta, prema Sonyjevih sedam miliona prodanih PS4.

Microsoft se hvali i prodajom igre *Titanfall* koja je, prema izvještaju NPD grupe, bila najprodavanija igra u martu ove godine, no valja naglasiti da se to odnosi na ukupnu prodaju na dvije platforme, s obzirom na to da se igra pojavila u inačicama za PC i Xbox One, pa se ne može govoriti o ekskluzivi za njihovu konzolu nove generacije.

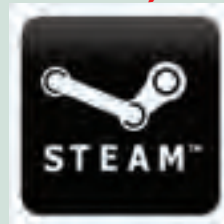
Microsoft nadalje navodi kako su kupci nje-

govih novih konzola do sada u prosjeku kupili 2,9 igara za nju, a kada se zbroje igre za Xbox 360 i Xbox One, u martu su prodali 4,1 miliona kopija, što znači da čine 49 posto udjela na čitavom tržištu. Od te brojke 1,4 miliona odnosi se na Xbox One igre. Među Microsoftovim statistikama nalazi se i podatak da korisnici Xbox One konzole u prosjeku provedu pet sati dnevno u igranju.

Istraživanje Ars Technica

KUPUJU, A NE IGRAJU

Portal Ars Technica je u posljednja dva mjeseca proveo veliko istraživanje profila korisnika Valveovog Steam servisa, te je došao do vrlo zanimljivog podatka

da od 781 miliona registriranih kopija igara koje su povezane sa nekim Steam računom,

njih oko 37 posto nikada nije bilo aktivirano. Drugim riječima, korisnici su te igre uredno platili i preuzeli, no nakon toga ih nisu nikad ni probali zaigrati.

Vrlo je vjerojatno da se radi o kupcima tzv. bundleova, odnosno paketa sastavljenih od više igara, koji se razgrabe tokom sezonskih i blagdanskih Steam rasprodaja, kao i Humble Bundle akcija humanitarnog karaktera po sistemu *plati koliko želiš i odluči kome će ići novci*, pa za samo nekoliko eura ili čak eurocenti možete dobiti po 4-5 kvalitetnih, ali malo starijih naslova.

Problemi su problemi

ARMA III SAMO NA PC

Unatoč dolasku next-gen konzola, *Arma III* neće dobiti svoje verzije za PlayStation 4 ili Xbox One iako u Bohemia Interactive priznaju da su ozbiljno razmišljali o tome, prenosi Eurogamer. Češki razvojni studio odustao je od toga zbog velikih problema sa portanjem kontrola i sučelja.

Na slične probleme naišli su i s *Arma II*,

koju su pokušali portati na Xbox 360 i na kraju odustali. Kažu da to jednostavno nije bilo to. Nisu uspjeli dobiti iskustvo kakvo, primjerice, očekuju vlasnici PC platforme.

U sljedeće dvije godine na igri će ipak i dalje raditi tim od 70 ljudi, a 2015. godine početak će planiranje sljedeće igre u franšizi. *Arma III* na tržištu se pojavila krajem prošle godine i naišla na vrlo dobre kritike.

Grid Autosport u junu

VIŠE VOŽNJE, MANJE ARKADE

Novi nastavak Codemastersovog Grid serijala *Grid Autosport* stiže na PC, X360, te PS3 platforme već 27. juna ove godine. Codemasters će se u novoj igri fokusirati na specifične tipove utrkanja, odnosno na sportski aspekt. Vozit će se tako klasične utrke na sportskim stazama, zatim duge utrke izdržljivosti, open-wheel utrke, utrke sa modificiranim i nadograđenim vozilima, te nezaobilazne ulične utrke. Sve to odvijat će se na više od sto staza smještenih na više od 22 lokacije diljem svijeta, a na njima će se voziti nikad šira paleta različitih vozila.

Među značajnim novitetima koje donosi *Grid Autosport* svakako je i povratak kamere iz kokpita, odnosno unutrašnjosti vozila, a Codemasters je poradio i na upravljanju, pa će ono sada biti autentično. Naravno, i dalje to neće biti simulacija, ali će definitivno više naginjati prema vjernijem voznom modelu.

Multiplayer će ovoga puta biti nešto naglašeniji utoliko što će igra redovito dobivati nove izazove preko Codemastersovog RaceNet sustava, a omogućavat će igračima da se udruže u grupe, odnosno klubove.

Sinonim za uspjeh

 ENERGOINVEST
Izvrsnost u inženjeringu

www.energoinvest.ba

Za udaju kasno, da crkne

Moj poetski životni moto je: U životu je vrijedno sve doživjeti, ali se ne može sve preživjeti. Zato postoje igre i svako igra onoliko koliko je mlad. Mladost duha je ono što je nužno, da ima jaku volju. A volja, red, rad i mir stvaraju neiscrpnu energiju...

1 Za početak, da Vam čestitam 50 godina umjetničkog rada. Kako se osjećate?

- Odlično. Svaki dan čekam malo bolje sutra. Odlučio sam da živim 101 godinu. Tada bih obilježio 75 godina umjetničkog rada. Do tada mogu napraviti mnogo toga.

2 Na čemu ste trenutno najviše angažovani?

- Pišem prozu, poeziju, satiru, radim filmove, emisije... Sad sam se malo vratio pozorištu. Najjeftinije se vratiti poeziji. To pišeš, a ionako niko ne plaća kad objaviš neku pjesmu ili priču. Završio sam jednu monodramu. Zove se *Za udaju kasno, da crknem rano*. To je djelo eminentnog ruskog pisca **Edvarda Radzinskyog**. To sam radio u Nišu, bila je premijera 31. januara i sada gostuje po regionu. Već sam krenuo sa novom monodramom *Trenutak uzdaha*, po romanu **Aneth Philip** koji sam adaptirao. Ona je supruga **Gérarda Philipea** kojeg zovem evropskim **Jamesom Deenom**. Aneth je napisala roman nekoliko mjeseci prije njezove smrti, a 1963. je to bio roman godine u Francuskoj. Probe sam već počeo. Glumica je iz Niša, **Zorica Damjanović**, a probe radimo i preko *skypea*. To je i jeftinije (smijeh). Spremam i novu knjigu aforizama *Ispravljanje krive Drine*. Pišem i monodramu o **Isaku Samokovliji** i **Jovanu Dučiću**. Radim puno i svaki dan imam novih ideja.

3 Odakle crpите toliku energiju?

- Moj poetski životni moto je: U životu je vrijedno sve doživjeti, ali se ne može sve preživjeti. Zato postoje igre i svako igra onoliko koliko je mlad. Mladost duha je ono što je nužno, da ima jaku volju. A volja, red, rad i mir stvaraju neiscrpnu energiju.

4 Ove godine ste napunili 70 godina života i 50 godina umjetničkog rada. Ali ove godine se navršava i punih 40 godina od vašeg filmskog debija dokumentarnim filmovima *Uz druga je drug* i *Lj-ubiti u kojem ste prvi otvorili problem abortusa*?

- Bio sam asistent **Veljku Bulajiću** na filmu *Sarajevski atentat*. Tada sam bio jedini debitant koji ima dva filma koje ste pomenuli. *Lj-ubiti* je bio film koji mi je napravio puno problema. Taj film je na beogradskom festivalu kratkog metra bio na ivici zabranjivanja jer su mi rekli da u filmu ima previše krvi. Ja sam ga međutim radio igrano-dokumentarno. Ginekolog **Strahinja Đokić** je igrao sebe, **Vlasta Knezović** je igrala lik studentice, **Arsen Dedić** je besplatno napisao muziku za film. Ali iduće godine jedna rediteljka iz Zagreba dobila je nagradu za svoj film upravo na temu

mem rano

abortusa. Uz druga je drugdje film o partizanskim bolnicama.

5 Film *Vanbračna putovanja*, koji ste režirali 1987. i u kojem ste afirmisali ljepote Sarajeva, bio je među četiri najgledanija filma 1988. godine u bivšoj Jugoslaviji. Možete li nešto slično opet napraviti u cilju afirmacije turizma?

- Nakon tog filma sam radio *Bračna putovanja*. To je bilo pred sami rat. Obezbiđen mi je helikopter, a u tom filmu imam snimljene sve olimpijske planine i Sarajevo snimljeno iz vazduha i to je posljednji snimak Sarajeva u ispravnom stanju. Osim filma *Valter brani Sarajevo*, vjerovatno nijedan drugi film nije više afirmisao Sarajevo. Imam u planu *Tragikomična putovanja* pa bi to mogao biti nastavak iste priče. Sa **Adisom Bakračem** i **Enesom Cvikom** sam dogovorio tv-seriju o *Bračnim i Vanbračnim putovanjima*.

6 Kako ste došli na ideju da osnujete filmski festivala na Jaborini?

- Ja sam došao s idejom da se osnuje taj festival, a **Mirko Despić** je prihvatio. I evo već osam godina to zajednički organizujemo. To je ujedno i povezivanje dva grada. To je festival ekologije i turizma. Predsjednik žirija je uvijek neko od ambasadora. Ove godine će biti prvi put žena, španska ambasadorica. Dolaze filmovi iz cijelog svijeta i to je jedan od najjačih festivala tog tipa. Ove godine će početi 1. oktobra i trajati četiri dana.

7 Performans u formi višeminutnog nijemog stajanja ispred Zemaljskog muzeja BiH, čime ste izrazili negodovanje zatvaranjem ove muzejske institucije, nažalost još uvijek nije dao rezultat. Kako uopšte doživljavate sudbinu Zemaljskog muzeja?

- Ja sam tada u pet do 12 stajao 10-15 minuta i ćutao ispred muzeja sa rajsfešlusom na ustima. Ćutao sam u ime onih surih kostura, u ime one istorije, prošlosti i naše baštine koja je pohranjena u tom muzeju. To je bio moj vid bunta. Ne smijemo dozvoliti da tu baštinu zanemarimo. Narod bez prošlosti nema ni budućnost.

8 Vaš opus je prebogat i to u raznim sferama - književnost, novinarstvo, filmska umjetnost... Šta Vam najviše leži?

- Ja sam svugdje svoj. Ironičan, satiričan i životno energičan. Šta god da uradim nastojim da ljude nasmijem jer smijeh je lijek. Smijeh potiskuje negativnu energiju, a nje je previše u našim ljudima. Mene nekada usred noći probudi aforizam. Napišem ga, pa ponovo zaspim.

9 Ima li danas interesa publike za poezijom?

- Mogu vam otkriti malu tajnu. Mnogo djevojaka sam ulovio na poeziju (smijeh). Ali sad,

pošto je romantika pala u zapećak, ne znam na šta momci love. Sada su ti ljubavni putevi kratki.

10 Upravo ste se vratili sa puta. Gdje ste bili?

- Bio sam na skupu turističkih novinara Evrope u Novom Sadu. Pokazali su nam kompletnu Vojvodinu. Poslije toga sam krenuo za Beograd. Imam neke dogovore oko Rusije. Aplicirao ću sa ovom monodramom za neki festival u Rusiji. Zatim sam bio u Nišu, gdje sam dogovarao nešto za tamošnje pozorište, a u međuvremenu sam dobio ponudu i za Prijedorsko pozorište za koje sam nekada davno radio dvije predstave. Oko filma je situacija teška. Imao sam nekada sjajnu relaciju da radim neku koprodukciju sa Rusima. Finansirao je trebao biti **Roman Abramovič**. Zamrzio sam fudbal tog jednog dana u Moskvi. Trebao sam potpisati ugovor sa Romanom za film *Pogubljena nevjesta*, po scenariju jednog Rusa. Međutim, igrao je *Chelsea* sa *Manchesterom* u Moskvi i izgubili su. Ujutru je trebao biti potpis ugovora, ali je on tada, pod utiskom poraza, otpuštao u klub, pa je taj projekat ostao da visi. Pokušat ću obnoviti to. Čak je i **Abramovič** pristao da igra jednu ulogu.

11 Kažu da se vrlo brzo odlučite za neka putovanja i da čak i ne javite svojim najbližim gdje ćete?

- (Smijeh). Putovanja su smisao mog života. Vidio sam više od 50 zemalja svijeta. Nema gdje nisam bio. To je nešto što puni moj akumulator. Ono što se vidi očima to je jedino tvoje. Imao sam prepirku sa porodicom kada sam im rekao da idemo na put oko svijeta, ali supruga je rekla da treba kupiti neku vikednicu ili imanje da nešto ostavimo djeci. Oni su pobijedili taj put, ali ja sam poslije omogućio kćerkama da vide mnogo toga. Putovanje je smisao ljudskog života.

12 Šta za Vas znači status slobodnog umjetnika?

- Bio sam nekada u Kantonalnoj komisiji za priznavanje statusa slobodnog umjetnika. Tada smo se borili da se taj status dovede na nivo dostojan čovjeka. Jedino Kanton Sarajevo priznaje takav status. Ja sam predložio da se osnov za penziju poveća sa 600 na 800 KM. Baš maloprije sam sjedio sa pjesnikom **Ad-**

miralom Mahićem i rekao sam mu da je zahvaljujući toj našoj borbi dobio veću penziju od mene (smijeh). Država se mora brinuti za umjetnost i umjetnike jer su umjetnici najveći ambasadori jedne države.

13 Dok ste bili u Komisiji, da li je bilo nekih pritisaka?

- Bilo je pritisaka u smislu kako je neko socijalni slučaj pa bi mu trebalo dodijeliti status, ali time bismo došli u poziciju da rušimo nivo umjetnika jer ako je socijalni slučaj, ne znači da je i dobar umjetnik. Ali dosta dobrih umjetnika jesu socijalni slučajevi.

14 Bili ste jedan od pokretača za osnivanje ekološke policije, koja još uvijek nije osnovana u svim opštinama. Ali kako biste ocijenili rezultate bar tamo gdje su formirane?

- Tada sam bio predsjednik Gradske komisije za zaštitu čovjekove okoline. Predložio sam osnivanje ekološke policije sa namjerom da se grad očisti. Osnovana je poslije mog mandata, ali se dogodilo nešto smiješno. Jedini smo grad koji ima dvije ekopolicije - **JKKP Park** i **Rad. Braon** i **zeleni**. Uspio sam nagovoriti da ovima u **Radu** kupe fotoaparate sa datumom za koje mislim da više i ne rade. Ne znam šta se poslije dešavalo, ali vidim da sada ti policajci šetaju gradom. Divno zanimanje, turističkog karaktera.

15 Bili ste društveno aktivni još u gimnazijskim danima. Kako Vam izgleda današnja omladina - da li su previše pasivni ili...?

- Završio sam Treću gimnaziju. U šali kažem da ju je **Clinton** posjetio jer sam tamo ja išao. Tu su išli i **Hajrudin Somun**, braća **Ninković**... Mi smo bili pokretači gradskog filmskog kluba *Riječ mladih*, čiji sam bio predsjednik 20 godina. Nažalost, sa početkom III svjetskog rata je taj klub odumro. Šta je problem sa mladima danas? Imam dvije kćerke i one se okreću internetu i nekim drugim vrijednostima. Ali mislim da se mladi ljudi na taj način otuđuju. Sve što je novo ne mora nužno biti i humano.

16 A kako Vam se čine mladi umjetnici?

- Ima ih, ali nažalost podložni su instalacijama. I ovaj moj protest su nazvali instalacijom. Mladi moraju graditi vlastiti stil i gledati svojim očima na svijet. Nisam sklon totalnoj apstrakciji. Druga stvar, danas više nemamo ozbiljne pozorišne, filmske i likovne kritike. Bojim se da ove mlade generacije neće imati nikoga ko će pisati o njima.

17 Bili ste član SDU-a, prije toga ste bili član Liberalne i stranke Zelenih. Da li ste još uvijek politički angažovani?

- Imam jedan aforizam. *Kada pojedinci kažu demokratija čuje se samo JA*. Ne mogu pojedinci biti doživotni lideri, jedan je bio **Tito**. Ja sam se časno i pošteno bavio politikom prije ovog III svjetskog rata. Demokratija ne podrazumijeva anarhiju, a sada sve tako djeluje. Kada bih se ja bavio politikom mogao bih ri-

ješiti mnoge probleme u roku od 24 sata. Bez ulice i lažnih obećanja. Stalno viču bit će bolje. Hoće, ali njima.

18 Koja je najbolja stranka?

- Mogu biti ironičan. Sve su stranke tanke, najbolja je stranka pored šanka.

19 Ostajete li vječni opozicionar?

- Uvijek.

20 Imate li neki prigodan aktuelni aforizam?

- Ne znam hoće li ga htjeti objaviti. U RS-u ne jebe ni ko nikoga. U Federaciji jebe ko koga stigne. Evo jedan blaži. U cilju ravnopravnosti žena, pored ležećih policajaca treba uvesti i ležeće policajke.

21 Koli-

ko znam, Zdravko Čolić je bio zainteresovan da otpjeva Vašu pjesmu Joj što vo-

lim one stvari što ih rade naši mladi što ih žele naši stari. Šta se ispriječilo?

- (smijeh). To je bilo davno. On je bio zainteresovan da je otpjeva. Ali njegov kompozitor Kornelije Kovač, koji je čak i meni napisao muziku za prvi amaterski film *Životni put jedne konzerve*, nije se složio jer je mislio da je tekst previše erotski. Malo poslije toga se pojavila pjesma *Na zadnjem sjedištu moga auta* u izvođenju *Bijelog dugmeta* i postala hit. Ali ja još ne odustajem i nadam se da ću stupiti u kontakt sa Čolom.

22 Možete li izdvojiti neku posebno dragu od brojnih nagrada koje ste osvojili?

- Izdvojit ću nagradu *Zlatni vitez*, od prije dvije godine koju sam dobio u Moskvi za film *Moja je kuća ispod mosta putujuća*. To je film koji govori o čovjeku koji živi ispod mosta. Motiv je bio bivša himna *Hej Sloveni*, a popratni muzički motiv je *Šta bi dao da si na mom mjestu*. A on živi u maloj kućici pored rijeke Une. Tu ironiju je žiri prepoznao. Drage su mi i nagrade *Mikina čaša* za poeziju u Sičevu, *Povelja grada Sarajeva* i *Zlatna povelja Lige humaniste* za mir i humanizam. Tada sam rekao da mi još samo nedostaje nagrada za renesansu (smijeh).

23 U ono vrijeme imali ste problema sa cenzurom. Kakva je danas situacija?

- Danas možeš sve napasti, svakoga napasti, ali mu samo ne diraj novčanik.

24 Zbog čega ste uvijek imali problema sa zadnjim strofama i zadnjim scenama u filmovima?

- U *Lj-ubiti* je bilo problema zbog krvi što sam spomenuo, a u filmu *Uz druga je drug* žiri mi je tražio da izbacim himnu *Hej Sloveni* na kraju filma jer su mi rekli da sam ja mladi reditelj i mangup koji želi da mu u Domu sindikata na kraju filma svi moraju ustati zbog himne. Pa sam morao izbaciti himnu. I u *Vanbračnim putovanjima* sam imao problema sa

cenzurom zbog vojničkog drila. **Ljubiša Samardžić** je glumio *kapetana Ljubišu*. Možda u ovoj seriji vratim sve te izbačene scene.

25 Da li ste ikada imali neki uzor?

- Puno je uzora. U svakoj oblasti u kojoj radim. U poeziji **Jesenjin**, u filmu **Kurosava**, cijeli češki talas sa **Milošem Formanom**... U filmu sam nekako između češke i francuske škole, u poeziji sam emotivac. Ja se i u poeziji borim humorom protiv

krize emocije.

Mislim da je svijet došao u ozbiljnu krizu emocije. Kriza ljubavi, kriza emocija koja na kraju rezultira krizom života.

26 Sa kim se od kolega iz stare

la se platiti *maltarina* da se uđe. Danas ulazi ko hoće. Sjećam se jedne anegdote. Dame bi ulazile u tramvaj, ali su nekada znale ostaviti obući ispred tramvaja pošto je deda stavljao kao neki tepih pred ulazak u tramvaj. Onda su ga znale napasti kada izađu na Malti gdje su im cipele. Onda im je govorio da moraju platiti kartu nazad da dođu do cipela (smijeh). Djed je inače bio *solunac*. Mjesec dana je putovao do Sarajeva.

28 Jednom prilikom ste rekli kako su nekad dječije radosti bile krađa lubenice. Danas karpuz više nikoga čini se ne zanima već se krađu puno veće stvari?

- (smijeh). Krađe lubenica su dio moje mladosti. Mi smo stajali pored *Miljacke* na Čengić-Vili, a lubenice su dolazile iz Šapca. Dvojica bi zagovarala prodavca, treći nogom šuta lubenice u *Miljacku*, a četvrti ih hvata i skuplja. Ovi danas krađu šta stignu.

29 Koliko se služite kompjuterom i novim tehnologijama?

- Koristim onoliko koliko mi treba. Mail je najbolja komunikacija sa svijetom. Dobijem petnaestak poruka svaki dan. Skype koristim

garde najviše družite?

- Nažalost, većina njih je umrla. Ali tu su **Vefik Hadžismajlović**, **Vlatko Filipović**, a moram spomenuti i mlađeg kolegu **Nedžada Begovića** jer sam ja bio u žiriju kada je on pred rat dobio nagradu u Beogradu. Tu je i **Mustafa Mustafić**. Ali pokušavam nametnuti ideju mladima da misle o svojoj budućnosti.

27 Vaš djed je vozio prvi sarajevski tramvaj na konjsku vuču?

- (smijeh). Nedavno je bila neka ruska televizija i oni su se sjetili toga. Odveo sam ih na Baščaršiju i u tom trenutku je prošao jedan od ovih starijih tramvaja i tada sam im ispričao tu priču. Izvjesni čovjek iz Austrije tada je sjeo u taj tramvaj i tada su ga slikali reporteri kao prvog vozača tramvaja. Ali poslije njega je sjeo moj djed **Ilija Gvozdenović** i vozio od *Cirkus* placa, to je ovdje gdje je hotel *Holiday inn*, do *Dolac-Malte*. *Dolac-Malta* je tada bila ulaz u Sarajevo i mora-

za probe. Ja jesam za nove medije, ali u određenoj mjeri.

30 Imate li neke omiljene pisce?

- I oni su pomrli (smijeh).

31 Koliko danas često idete u kino?

- Posjećujem festivale. Osnivač sam i umjetnički direktor *Jahorina film festivala*, posjećujem filmske revije gdje god mogu. Nekada sam znao gledati po pet, šest filmova dnevno. Mora se publika vratiti u kina.

32 Na šta ste najviše ponosni u svojoj karijeri?

- Na rad. Pjesme su moja vojska, a papir čudno bojište. Tu se vode opasne bitke, ali niko nikada ne strada. Rad je ono što me drži. Stvaralačka energija drži čovjeka mladim.

33 Hoćete li ikada u penziju?

- Ja već jesam, ali za umjetnika nema penzije. Umjetnik je vječno živa vatra koja se mjerom pali i sa mjerom gasi. Kada se vatra ugasi onda više i nema umjetnika. ●

RAMIZ HASANI, ČIKA-MIŠIN SIN I ČISTAČ CIPELA U SARAJEVU

Osmijeh je najvažniji

Ramiz Hasani vjeruje da je njegov otac čika-Mišo sada jako sretan jer je on ispoštovao njihov dogovor i ispunio njegovu želju

TRADICIJA SE NASTAVLJA: Od 14. februara u Sarajevu, u Titovoj ulici na mjestu gdje je Husein Hasani, poznatiji kao čika-Mišo, čistio cipele, to radi njegov sin Ramiz. Isto mjesto, isti sanduk i četke, pa čak i lice koje liči.

- Moj otac je imao tu želju da ja nastavim njegov posao, da to bude tradicija. Ja sam još kao dijete išao sa njim, a on je prvo radio na Željezničkoj stanici, poslije na Marijin-Dvoru, pa kod Higijenskog zavoda. Kasnije je, prije rata, prešao ovdje gdje smo sada, u Titovu ulicu, a radio je i za vrijeme rata. Vazda mi je govorio: *Sine, vidiš da je babo bolestan, nije moje još dugo, a ova tradicija moja mora da se nastavi*, a ja sam mu odgovarao sa: *Bože tebi zdravlja*. Ali četiri mjeseca prije smrti sam mu obećao da ću nastaviti, sa tim što je on od mene tražio da mu obećam i da ću uvijek imati osmijeh na licu. *Treba*, govorio mi je, *da pozdraviš ljude koji prolaze i koji dođu da očiste cipele, da imaš nasmijano lice. Sa time ćeš, sine, da postigneš to bogatstvo koje ja posjedujem sada, a to je poštovanje grada Sarajeva, i raje i gospode*, rekao mi je. Ovaj posao, koji je babo radio 60 godina, jako je dobar. Otac je često govorio: *Narod te zavoli, a ti, sine, još nisi svjestan sa kakvim ljudima ćeš doći u kontakt. Sine, mene voli svako, od djeteta i omladine, do gospode, ali raja grada Sarajeva su nešto posebno*. Nisam ja to tada baš razumio, ali sada mi je jasno - priča Ramiz Hasani.

OPĆINA VANREDNO I BEZ RIJEČI: Kaže da zarada nije neka, ali je korisna.

- Nekad se zaradi, a nekada ne zaradi. Babo je nekada znao po cijeli dan da bude gladan, ali gospoda donesu. Vremenom te raja upozna i ne možeš biti gladan. *Uvijek možeš da imaš koliko ti treba*, dobro se sjećam da mi je to rekao. Za mjesec dana ja sam zaradio možda 30 KM, ali se dobro osjećam jer, kada sam na ovom mjestu, osjećam da je on uz mene. Namjera mi je da ovdje radim dok budem mogao, riječ data ocu je riječ, a ja sam svom rahmetli ocu dao obećanje da ću nastaviti njegovu tradiciju, bez obzira imao prihod od ovog ili nema. Ja ću ovu tradiciju da nastavim dok god me mo-

je zdravlje služi, a, hvala bogu, imam i sina, pa poslije mene, ako hoće, neka on nastavi tradiciju. Moj sin je deset godina na birou, ima troje djece i nigdje ne radi, a to znači da mi je ovaj sanduk dobrodošao, pa da zaradim pet ili 10 KM, dobro mi je. Ja to i kažem ljudima kada dođu: *Od srca koliko vam krene*. A znam da je kriza. I otac je, dok je radio, imao stalne mušterije, a imao je i dana bez ikoga. Možda sada treba neko vrijeme da se ljudi naviknu na mene - kaže Ramiz Hasani.

Cijena čišćenja cipela kod njega je ista kakva je bila kod čika-Miša: *Od srca, koliko ko daje*. - Dobio sam sve potrebne dozvole i nisam

imao problema sa tim, nije mi trebala ničija pomoć iako su mi na očevoj sahrani i Jovan Divjak i još neki ljudi rekli da im se javim šta god da mi treba. Trebalo mi je malo vremena poslije očeve smrti da odlučim da preuzmem ovaj posao, ali opet nisam htio dok ne dobijem potrebne dozvole. I jedan dan sam na ulici sreo Josipa Pejakovića pa sam ga pitao kome da se obratim, a on me uputio na načelnika opštine Centar i na udruženja Roma u Sarajevu. Nisam želio da otvorim sanduk i počnem da radim dok ne dobijem dozvole, nisam želio da brukam oca, koliko god ovo bila njegova želja i moje obećanje njemu. U Opštini su me primili bez riječi i sve je bilo brzo završeno iako se to sve dešavalo u dane kada je radila u vanrednim okolnostima nakon februarskih demonstraci-

ja. Kada sam predao zahtjev za dozvolu i otvorio sanduk, došao je veliki broj medija i bio sam iznenađen tom pažnjom. Sada sam riješio - dok me zdravlje služi, ja ću ovo raditi i ne pomjeram se odavde - kaže čika-Mišin sin.

SVAKA PARA ZAUHAR: Kod kuće su bili sretni kada je rekao da nastavlja očevu tradiciju.

- Sa jedne strane ovo je sjećanje na oca, a sa druge strane moj sin ne radi, ja sam u penziji i svaka para je dobrodošla. Radio sam 25 godina u komunalnom preduzeću i čistio ulice, ali sam obolio i otišao u invalidsku penziju. Sada mi je žena bolesna, imala je karcinom pluća, operisana je prošle godine, ja sam tada digao kredit i sada to vraćam. Od penzije mi ostane 98 KM, tako da mi je svaka para zauhar. Kila hljeba - kila hljeba, korisno je, djeca se obraduju kada donesem i hvala građanima - priča Ramiz Hasani.

Čika-Mišu će, kaže, zauvijek pamti ti kao poštenog i dobrog čovjeka, kao oca.

- On je za mene bio simpatičan i drag i jako se rastužim kada vidim slike na televiziji ili u novinama, kad vidim njegov osmijeh, a to mi se, vjerujte, desilo iks-puta. Prije, dok je bio živ, često sam pomišljao da ga zamijenim, ali to je bio njegov posao. Kao otac nije bio strog, bio je pažljiv prema svima nama. Redovno je posjećivao i mog sina i njegovu djecu, mogu unučad, a svoju praunučad. Ima ih troje. Dolazio je i prije smrti, iako je

bio teško bolestan - priča Ramiz Hasani. Njega, kaže, danas poneko, kada prođe Titovom, zovne čika-Miško dva.

- To mi je, iako neobično, dika i ponos. Neka me zovu kako god hoće, moje ime jeste Ramiz, ali kada me zovnu čika-Miško ja osjećam da taj narod ima poštovanje prema mom ocu i da ga nisu zaboravili, a to mi je drago. Poneko dođe i samo da se ispriča, pa i zbog toga mislim da ga ljudi pamte na lijep način - kaže Hasani.

Ramiz Hasani siguran je da je njegov otac i sada ponosan i na sebe i na njega.

- Vjerujem da je on sada jako sretan jer sam ja ispoštovao naš dogovor i ispunio njegovu želju - zaključuje Ramiz Hasani, čistač cipela u centru Sarajeva koji je na tom mjestu naslijedio svog oca, čika-Mišu. ●

BH. PLANINE PRIVLAČE SVE VIŠE BRDSKIH BIKIKLISTA, BOSANSKOHERCEGOVAČKIH I STRANIH

Izvjeshni Jan iz Slovenije je nedavno sarajevskim biciklistima uputio pismo u kom najavljuje svoj dolazak u BiH *treking biciklom* jer se zaljubio u kanjon Une do kojeg će doći putem preko Plitvica i Bihaća, a odatle ide prema moru, u Zadar ili Šibenik. Sve biciklom! „Stvarno imate predivnu prirodu i baš ne mogu više da čekam da posjetim i upoznam šume, sela, ljude“, piše Jan.

IGMAN, BJELAŠNICA, PRENJE

Kroz BiH je za sada obilježeno ili markirano najmanje 2.500 kilometara biciklističkih planinskih staza, na gotovo svakoj planini, jezeru... Čak i do sela Lukomir na vrhu Bjelašnice, odakle se kad je vedro, kažu, vidi more. - Sve veća popularnost planinskih biciklističkih staza više nije pitanje ličnog osjećaja zaljubljenika u ovaj sport nego očigledna činjenica. Bicikl je postao dovoljno pouzdan i udoban da se čovjek na njemu odveze 30, 50 ili stotinu kilometara daleko u prirodu i uživa daleko od stresa i civilizacije. Stoga je sve veće interesovanje biciklista za stazama i bogazama po našim planinama i to se vidi svuda unaokolo - priča Emir Vučijak, jedan od sarajevskih biciklista okupljenih oko portala www.mtb.ba.

Na njemu biciklisti promovišu staze, bicikle, ture, rezultate sa međunarodnih takmičenja... ali i ovih 2.500 kilometara obilježenih staza na Vlašiću, Vranici, Bjelašnici, Ozrenu, Čvrsnici, Prenju, Čabulji, Zelengori, Tajanu...

- Rekao bih da kroz BiH prolazi barem deset puta toliko planinskih biciklističkih staza jer praktično svaki šumski ili makadamski put, pješačka stazica ili vlaka za izvlačenje drva može biti staza, a takvih je bezbroj. Mi smo na portal stavili tek šezdesetak najljepših staza i to je tih oko 2.500 kilometara. No, pripremljenih staza imamo još nekoliko stotina, ali se, kako mi ovo radimo volonterski i bez novca, nema vremena da ih sve obradimo kvalitetno i postavimo na internet - kaže Vučijak. Najveći indijski list na engleskom jeziku *The Economic Times* je početkom aprila pisao da je BiH jedna od najuzbudljivijih destinacija na svijetu za planinski biciklizam, te da BiH ima veoma bogatu prirodu, šumske terene, rijeke i jezera koji pružaju beskrajne i izvanredne mogućnosti za ljubitelje adrenalinskih sportova.

I 400 I 4.000 KM

Planinski ili brdski biciklizam je idealna vježba za kardiovaskularni sistem, pogotovo na planinskom zraku i visinama između 1.000 i 2.000 metara.

- Na biciklu ne trpe koljena, što je značajno za ljude s većom masom ili one u godinama kad su češće povrede, a rade praktično svi mišići. Ali je možda najvažnija stvar to što čovjek nakon prvih nekoliko stotina metara zaboravi na civilizaciju, internet i svakodnevni stres, izgubi signal mobitela i okružen je jedino nasmi-janim drugarima. Taj osjećaj se ne može mjeriti ni sa čim - kaže Emir Vučijak.

U Hercegovini se bicikl može voziti praktično tokom cijele godine i zamislite samo: jedan dan skijate, drugi vozite bicikl, treći idete na rafting..., priča Emir Vučijak

Jedna od najpopularnijih biciklističkih ruta vodi od glavnog grada Sarajeva, preko olimpijskih centara na Igmanu i Bjelašnici. Ruta nastavlja ka selu Lukomir, koje se nalazi na najvećoj nadmorskoj visini u zemlji, na visini od oko 1.500 metara. Još jedna od omiljenih destinacija za planinski biciklizam je planinsko područje Prenja u Dinarskim alpima i nalazi se u južnom dijelu BiH, a uz ovu rutu nala-

ze se planinska jezera i čiste rijeke, piše u tekstu objavljenom na internet-strani ovog časopisa uz napomenu da oko 55 odsto reljefa BiH omogućava ovu vrstu sporta, odnosno turizma. Generalno gledano, brdski biciklizam se kao turistički proizvod pojavljuje devedesetih godina prošlog vijeka u okviru organizovanih turističkih putovanja na kojima je biciklizam promovisan kao lijep način da čovjek uživa u prirodi. Tada su nastale rute koje vode romantičnim putevima koji povezuju srednjoevropske gradove ili rute pored velikih rijeka koje obuhvataju atraktivne turističke sadržaje. Danas su Francuska i Austrija najznačajnije destinacije za turoperatore koji prodaju odmor na biciklu.

Statistike kažu da prosječan posvećeni biciklista ima između 45 i 55 godina, uglavnom su to muškarci, srednje i visoko obrazovani, 20 posto su ih samci, 50 posto u paru, ostatak u malim grupama od tri do pet članova, uglavnom osobe viših primanja, više izletnici nego turisti koji žele da uživaju u prirodi, odmoru, rekreaciji, istraživanju...

Biciklizam ne postoji u turističkoj statistici

Evrope, ali dostupni podaci i analize govore da biciklistički turizam ima ozbiljne pozitiv-

ših staza

STRANCI TRAJE ENGLISKI

Evropska biciklistička federacija (ECF) postoji od 1983. godine i cilj joj je promicanje biciklizma kao održivog i zdravog načina prevoza i rekreacije.

Vjerujemo da je bicikl rješenje za mnoge od svjetskih jade i, iako smo evropska organizacija, želja i ambicija nam je da naše ideje i stručnost naših članova budu korišteni diljem svijeta, piše na njihovoj web-strani.

Sa druge strane postoji i Internacionalna asocijacija za planinski biciklizam (IMBA), koja pomaže da zemlje članice razmjenjuju najbolje prakse, lobiraju za zakonodavstvo prijateljsko za brdski biciklizam i traže mogućnosti financiranja održavanja staza i pružanja obuke. Vučijak pojašnjava da ne postoji neki strogo definisan sistem za određivanje, dizajniranje i obilježavanje biciklističkih staza, ali da postoji pravilnik IMBT koji je više okvir za aktivnosti na lokalnim terenima.

- Uglavnom regije same rade, označavaju, propagiraju i održavaju staze uz pomoć biciklističkih udruženja. Vani je brdski biciklizam veliki biznis i država je zainteresovana da stvori pozitivno okruženje. Kod nas nikog nije briga što se krađu šahtovi ili stubovi putokaza i za to niko ne odgovara, a kamoli da se ulaže u ovu infrastrukturu značajnije. Nažalost, država ovdje apsolutno nema sluha i uopšte ne vidi trend koji je sasvim očigledan - kaže Vučijak.

Ono što je nekad bio planinarski pokret, danas su, smatra on, biciklisti. Samo što je, kaže naš sagovornik, nekad država gradila planinarske domove, označavala staze i propagirala odlazak u planinu, ako ništa, a ono da bi narod bio zdraviji.

- Danas se niko ne bavi tim. U takvim okol-

bitelja prirode može uživati u vožnji bicikla. Stazu snimimo GPS uređajem, markiramo sve važne tačke poput raskrsnica, izvora vode i drugih značajnih mjesta i postavimo na portal. Takve staze koriste i domaći i strani ljubitelji brdskog biciklizma, samo što se stranci žale jer nemaju prevod na engleski, a mi to ne možemo finansirati jer, ponavljam, nemamo para - pojašnjava Vučijak.

U razvijenim zemljama, navodi on, lokalne zajednice iz budžeta izdvajaju sredstva za biciklističke klubove i udruženja koja imaju zadatak da povremeno prođu stazama, prijave oštećenja ili prepreke tipa oborenog drveta na putu, da zamijene oštećene putokaze i slično. - Sve to ne mora da bude skupo, a podiže sigurnost i kvalitet ponude, pa ne iznenađuje brojnost biciklista i turista spremnih i da potroše nešto novca na tim stazama. Sa druge strane, postoje i primjeri gdje vlasnici koncesija na skijališta u ovome vide ogroman biznis. Naprimjer, u Whistleru, jednom od najpoznatijih bike parkova i skijališta, godišnje naplate 30 miliona dolara od vertikalnog transporta. Ne čudi stoga što u novembru vrše vještačko osnježavanje, a u aprilu, kad opadne broj skijaša, mašine sklanjaju snijeg sa staza i one postaju raj za bicikliste - kaže Vučijak.

Kvalitet i ljepotu planinskih biciklističkih staza biciklisti ocjenjuju ocjenama od jedan do deset.

MOŽE LI BOLJE

- Iako je to subjektivan osjećaj, dobro je da čovjek koji poželi prvi put voziti nekom planinom zna šta ga očekuje. Neko voli lagane rekreativne vožnjice bez puno muke, a drugi uživaju u opasnim vijugavim stazama prepunim korijenja, kamenja i drugih pre-

ne efekte na lokalnu zajednicu jer 20 miliona ciklo-turista u Evropi potroše oko devet milijardi eura godišnje. Kako je ovaj potencijal prepoznat, posljednjih godina nastaju i povezane biciklističke staze, pa posljednjih godina Evropska biciklistička federacija razvija 14 biciklističkih koridora kroz cijelu Evropu u dužini od oko 70.000 kilometara od kojih je oko 45.000 km već u funkciji.

nostima nama, zaljubljenicima u planinu i biciklizam, preostaje jedino da samoinicijativno pokušamo definisati najljepše destinacije, a takvih je bezbroj. Mi smo prvo vidjeli kako to rade vani, naprimjer u Alpama, i na bazi tih saznanja dizajniramo staze i kod nas. Osnovna ideja je da trasa bude vozljiva, da obuhvata lijep krajolik, neku prirodnu ili kulturnu znamenitost i da što više lju-

preka. Na sreću, mi ih u BiH imamo bezbroj i svako može naći ono što mu odgovara. Što se tiče ljepote krajolika, svaka staza je na svoj način lijepa. Važno je samo maknuti se sa asfalta i glavne saobraćajnice - zaključuje Vučijak.

On sam godišnje prebicikla više stotina kilometara kroz BiH ili druge države i ne želi da upoređuje staze u BiH i drugdje.

- Pa *National Geographic* je nedavno BiH svrstao među deset najpoželjnijih *outdoor* destinacija u svijetu. Naše planine nisu visoke kao Alpe, ali su raznovrsne i lijepe. Šume, livade prekrivene cvijećem, jezera ili potoci koje pijete usput su blago od kojeg bi cijela BiH mogla da živi. Površina Austrije je oko 83.000 kvadratnih kilometara, a Bosne i Hercegovine oko 51.000, a uporedite prihod od turizma i još uzmite u obzir činjenicu da smo mi možda i u prednosti jer se u Hercegovini bicikl može voziti praktično tokom cijele godine. Zamislite samo: jedan dan skijate, drugi vozite bicikl, treći idete na rafting... Može li bolje? - pita Vučijak.

A na pitanje koja staza u BiH mu je najljepša uz smijeh odgovara starom konstatacijom da je to isto kao da neko majku pita koje dijete više voli: *Sa sigurnošću mogu tvrditi da ne postoji ružna staza*, smije se on. Mogući problem sa stazama u BiH bi mogla biti činjenica da biciklisti uglavnom voze istim stazama kojima se kreću planinari.

- Mi smo prošli cijele Dolomite biciklom i vozili stazama kuda idu planinari. Samo na jednom mjestu, nekih kilometar, dva bila je zabrana za bicikliste, ali to je razumljivo jer baš tu završava gondola i toliko je planina-

vožnju, pozdrave se i idu dalje, a i planinari se polako navikavaju na njih pa se uljudno sklone u stranu - kaže Vučijak.

Bilo bi, naravno, sjajno graditi odvojene staze, ali sudeći po odnosu države, to je, smatra naš sagovornik, daleka budućnost.

- Zamislite npr. nekog ko donosi nacrt zakona o jednom području i u prvom članu kao prioritet definiše razvoj turizma, sporta i rekreacije, a malo dalje zabranjuje kretanje biciklima? Mi smo kao grupa građana reagovali i po svoj prilici ovo će biti ispravljeno, ali zar nije logično bilo da neko, ko ima za cilj razvijati turizam i rekreaciju pita interesne grupe za mišljenje, a ne da im nameće neku svoju nebulozu - priča Vučijak. On smatra i da je paradoks veći time što stranci dolaze i prave skupe studije, umjesto da se za taj novac postave putokazi i da

se pusti ljude da voze.

- Ilustracije radi, mi smo jesenas označili prekrasnu stazu dugu dvadesetak kilometara koja od skijališta na Babinom dolu sa

ra da je nemoguće voziti bicikl. Kod nas, rekao bih nažalost, malo ljudi odlazi u planine, pa i nema neke gužve. Međutim, biciklisti su veoma osviješteni i čim vide planinara uspore

KRENUTI BEZ STRAHA

Oko web-strane www.mtb.ba okupljena je grupa ljudi koji vole druženje, prirodu i malo izazova.

- Web-stranica je nastala u želji da pokažemo prijateljima kakve ljepote imamo, te da im pomognemo da se i sami zapute u planine na siguran način, bez straha od lutanja, minskih polja i slično. Mi naprosto uživamo u svemu, sve radimo volonterski, imamo registrovano Udruženje brdskih biciklista i finansiramo se iz članarine koja iznosi 10 KM godišnje - pojašnjava Emir Vučijak.

Bjelašnice, preko Igmana, vodi do Hadžića, sve kroz šumu i gotovo nikako ne prati asfaltni put. To je poslastica kojom su naši prijatelji iz inostranstva bili oduševljeni, a postavljanje putokaza koštalo je nepune 4.000 KM. E, to bi mogli da urade svi koji žele da razvijaju turizam - kaže Vučijak i zaključuje da su prepreke u glavu ljudi. ●

ISKRENE ČESTITKE SVIM
GRADANIMA BIH
POVODOM

1. MAJA
MEĐUNARODNOG
PRAZNIKA RADA

CENTRALA SDA

SRETAN
1. MAJ!

SISLEY

yamamay

ARMANDO TESTA

playboy

MCS

GEORGE HOGG

WELBY

VS LORÉN

carpisa

colsoni

REDMOND

Amica

Benvenuto.

EUROPEAN

ROY ROBINSON

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Sretan 1. maj

DEKADA INKLUZIJE ROMA U BIH SKRAĆENA NA ŠEST GODINA

Hajde ti radi kad pola kuća pojedn

Hoće li tri romska resursna centra u Tuzli, Gradiški i Kaknju ostati sve što je BiH uradila u Dekadi Roma pitanje je koje se samo nametne kad se čuju podaci Muradifa Biberovića: od 16 miliona maraka izdvojenih za stambeno zbrinjavanje, sedam miliona dato na administrativne troškove...

Nakon gotovo šest godina od potpisivanja Deklaracije o sprovođenju Dekade inkluzije Roma u BiH, polako se rezimiraju rezultati i prave analize o postignutom. Ako je nešto i moglo da se uradi za deset godina, kod nas nije, jer je BiH bila jedina zemlja koja je kasnila sa potpisivanjem. Umjesto 2005, u BiH je Deklaracija potpisana 2008, a prva sredstva za sprovođenje akcionih planova su izdvojena 2009. Inače, program Dekade se završava naredne godine.

DRUGE PRILIKE NEMA

Za pet godina je urađeno to što je urađeno i Romi u BiH, barem za sada, neće imati drugu priliku, a država će u svojoj agendi probleme Roma ponovo plasirati negdje pri dnu.

Čitavu ideju o sprovođenju Dekade inkluzije Roma u devet zemalja Evrope pokrenuli su Fond za otvoreno društvo i Svjetska banka.

Mnogo prije nego je Dekada krenula da

se sprovodi, Fond je imao svoj Program za Rome i širom Evrope podržavao različite projekte. Oni su prije svega bili usmjereni na osposobljavanje Roma, njihovu edukaciju i pripremu za samostalno djelovanje.

Mrvoje Batinić, iz kancelarije Fonda u Sarajevu, koji je inače zadužen za Romski program, kaže da je na samom početku, kada je po prvi put

predstavljena ideja Dekade, bilo puno optimizma.

Govoreći o konkretnim aktivnostima, Batinić je naglasio da je Fond u BiH najviše radio na izgradnji romskog civilnog društva.

- Mi idemo na to da ojačamo romski civilni sektor da bi sami Romi, kroz vlastiti angažman, uticali na vlast i da vlast radi ono što je u njenoj obavezi - objasnio je Batinić.

Nakon rata, pa sve do 2000. godine, Fond nije imao neki sistemski program za Rome, već je izdvajao neka sredstva za romska udruženja, od kojih je tražio samo izvještaj o potrošenom novcu.

Nakon toga, od 2001. godine, kada je fondacija u BiH konstituisana, Romski program je postavljen na strateški nivo i njemu se pristupilo mnogo ozbiljnije.

- Naš osnovni postulat koji smo tada postavili je bio da ćemo razvijati romski civilni sektor i da će nam prvi partneri u tome biti sami Romi - rekao je Batinić.

Nakon nekoliko godina intenzivnog rada sa romskim udruženjima, došlo se na ideju da se oforme romski resursni centri.

- Ta ideja je bila dobro prihvaćena od Roma i počeli smo je razvijati. Nismo znali kako će sve to biti, ali ti centri postoje i danas - rekao je Batinić.

Centri koji su tada oformljeni predstavljaju zapravo koaliciju više organizacija iz jednog regiona. Danas postoje tri koja djeluju u Federaci-

NESTALO PET KOORDINATORA

Događaj koji je na neki način potvrdio kurs kojim se BiH kreće, kada je u pitanju rješavanje problema Roma, desio se u oktobru 2013. godine. Tada je, naime, prestao angažman pet koordinatora Roma, uposlenih pri državnim institucijama.

Na početku, koordinate je finansirao CARE International, a zatim i OSCE.

Osnovna ideja je bila da se, nakon što prestane finansiranje CARE-a, odnosno OSCE-a, njih petoro uposli u Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. To se nikada nije desilo.

Kako je njihov angažman bio samo dio projekta, nestankom sredstava nestali su i svaki izgledi da se njihov rad nastavi. Ostalo je na tome da prvu riječ o Dekadi i dalje vode institucije u kojima nema Roma.

du dnevnic

ji i Republici Srpskoj.

Centri postoje u Kaknju, Gradišci i Tuzli.

Prije nego što je potpisana Deklaracija o sprovođenju Dekade, osnovna tačka odakle su centri crpili ideje za razne projekte bila je Strategija za rješavanje problema Roma, a kasnije su to bili akcioni planovi.

- Ti projekti koji su rađeni, bili su tipično civilni projekti. Centri nisu pravili kuće, ali su projektom išli prema vlasti i od njih zahtijevali da ih prave - objasnio je Batinić.

Osnovna ideja centara je bila stvaranje i edukovanje novih snaga. Tamo su razmjenjivane informacije, ideje i educirao se novi kadar. Sve ovo su radila udruženja koja su već prošla taj neki put i oni su kasnije preuzeli ulogu da obrazuju nova udruženja i nove kadrove.

RAZVILI CIVILNI SEKTOR

U sva tri centra se godinama akumuliralo iskustvo i, nakon nekih desetak godina, oni su potpuno samostalni.

- Ako bi se iz nekog razloga povukao Fond, ja vjerujem da bi svi mogli da funkcionišu bez problema - rekao je Batinić.

Po njegovim riječima, centri su bili ti koji su na neki način amortizovali velike nesporazume koji su stvoreni na početku Dekade. Upravo zbog tih nesporazuma kod ljudi su stvorena velika očekivanja.

Prije nego što je napravljena revizija postojećih akcionih planova, u prvoj verziji za njihovu realizaciju je bilo predviđeno 600 miliona maraka. Tu informaciju su znali romski lideri i takvu je prenosili svojim sunarodnicima.

- To je jedan od problema Dekade. Ako je neko ko je u užasnoj situaciji i stvorite mu očekivanja, pa naravno da će se taj neko uhvatiti za to očekivanje - objašnjava Batinić.

U ovakvoj situaciji najviše su *stradali* romski lideri, koji su bili na meti samih Roma. Oni su bili ti koji su u svojim naseljima govorili da će se riješiti problemi, što se u velikom broju slučajeva nije zbilo.

- Dekada je definitivno složena stvar, posebno u državi kakva je naša. Akcioni planovi su kao papiri jako dobri, samo bilo je iluzorno očekivati da će se cifra od 600 miliona pronaći u državi kakva je naša - rekao je Batinić. Generalno, Dekada koju je Fond sprovodio je završena. Time, kaže Batinić, romsko pitanje nije završeno, ali je romski civilni sektor podignut na jedan mnogo viši nivo u odnosu na ono gdje je bio prije više od deset godina.

- To je i bio naš cilj. Mi vjerujemo da u romskom civilnom sektoru ima dovoljno snage da sam nastavi da djeluje - zaključio je Batinić. Jedan od dva resursna centra u Federaciji, koji djeluje već desetak godina, jeste Romski resursni centar Tuzla.

Iz razgovora sa Muradifom Biberovićem, koji vodi ovaj centar, može se zaključiti da članice Centra nisu zadovoljne onim što je do sa-

da urađeno.

Biberović kaže da ima deset posto nekog pomaka u oblasti stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja, ali da, kada su u pitanju obrazovanje i zdravstvena zaštita, pomaka nema.

- Ako gledamo iz ugla da je recimo za stambeno zbrinjavanje izdvojeno 16 miliona maraka, a da je sedam miliona maraka dato na administrativne troškove, onda se vidi da je, blago rečeno, više potrošeno na nekakve usluge, nego direktno na stambeno zbrinjavanje - objašnjava Biberović.

On je pojasnio da je čak i ova cifra od preostalih devet miliona maraka nerealna, jer, kako kaže, nema toliko izgrađenih objekata.

- Pa ne može jedna kuća da košta 50.000 KM ako je procijenjeno da ona košta 28.000 - kaže Biberović.

On navodi da je najviše nezadovoljstva u proteklih godinama stvoreno odnosom vlasti prema Romima i romskim organizacijama.

Biberović tvrdi kako su uvijek uzimane organizacije, odnosno Romi sa kojima se moglo manipulirati, a samim tim se umanjivala šansa da se nešto kvalitetno uradi za romsku zajednicu.

DAJTE LJUDIMA POSAO

- Vrlo je loša i implementacija Akcionog plana za stanovanje, zato što nekih 90 posto Roma nema legalizovano zemljište - navodi Biberović. Zbog toga su procedure ogromne, puno se čeka

i, konkretno u Živinicama, već nekoliko godina se ništa ne gradi. Biberović navodi da tamo treba izgraditi sedam kuća, ali se već dvije godine čeka, jer se na svakom Općinskom vijeću koje zasjeda, očekuje donošenje odluke.

Akcioni planovi koji su usvojeni, a kasnije revidirani, po kojima se sprovodi Dekada, po riječima Biberovića, nisu osjetno napravili neki pomak. On smatra da bi situacija bila ista i kada bi se ponovo uradila revizija i kada bi se predviđena sredstva ponovo smanjila za 50 posto.

- Vi imate situaciju da ovi iz Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice troše ogromna sredstva na dnevnic, putovanja i druge troškove. Ako treba da se grade tri kuće u Živinicama ili Tuzli, dođu njih pet, noće u najskupljim hotelima, uzimaju dnevnic i praktično jedna ili dvije kuće odu na njihove troškove. O čemu

mi pričamo? - objašnjava Biberović.

Koliko god akcioni plan bio revidiran, kaže on, i koliko god prethodni bio loš, nema nikakve logike govoriti o bilo čemu ako nema vidljivih pomaka.

Priču o manipulaciji sa Romima i neiskrenim nastojanjima da se oni uključe na pozicije gdje se donose odluke, proširena je i na Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH.

Odbor ima nadležnost da raspravlja o svim značajnim pitanjima sadržanim u Strategiji BiH za rješavanje problema Roma, te prati provođenje i predlaže aktivnosti u svrhu efikasnije realizacije Dekade inkluzije Roma 2005-2015. godina. Međutim, Biberović kaže da u Odboru ima više neroma, nego Roma.

- U Odboru za Rome su pretežno neromi, koji su registrovali udruženja da rade za Rome. A i ti Romi koji su tamo pretežno su oni podobni, sa kojima se može manipulirati - tvrdi Biberović.

Govoreći generalno o odgovornosti za dosadašnji uspjeh ili neuspjeh Dekade, Biberović kaže da nju treba podijeliti. On smatra da jedan dobar dio odgovornosti za neuspjeh snose i Romi, ali manje nego nadležne institucije, jer novac nije kod Roma.

Ako se ponovo osvrnemo na Odbor, dodao je Biberović, shvatit ćemo u čemu je zapravo najveći problem.

- Vidite, u tom Odboru su pretežno Romi sa

kojima se može manipulirati. Ako razmislite o tome da nije dozvoljeno da u Odboru uđu jedan Dervo Sejdić, Nedžad Jusić ili Saša Mašić, shvatit ćete suštinu - naveo je Biberović.

On tvrdi da su Romi u Odboru tu samo da bi se ispunile neke formalne stvari i ništa drugo. Ipak, Biberović kaže da je nemoguće i nerealno dati neku ocjenu o dosadašnjim rezultatima Dekade. Premalo je novca i vremena potrošeno, kaže on, da bi se čak i djelimično riješili problemi koji se gomilaju vijekovima.

Međutim, on tvrdi da je od svih akcionih planova najvažniji onaj koji se tiče zapošljavanja.

- Zaposli čovjeka, a on će se sam postarati da napravi sebi kuću, da obrazuje djecu i da porodici obezbijedi zdravstveno osiguranje - rekao je Biberović.

(d.t.)

FEDERALNA FONDACIJA ZA IZDAVAŠTVO U FBiH DOBILA VLADINU POTVRDU ZA SPORNU ODLUKU

Oprošteno 600 hiljada maraka

Da li je u redu da, umjesto da vrate kompletne kredite, 14 bh. izdavača državi pola duga vratiti u knjigama koje će biti poklonjene bibliotekama

Fondacija za izdavaštvo u BiH je, uz odobrenje Vlade FBiH, od dijela izdavača kojima je ranije dala kredit iz revolving fonda za izdavaštvo, otkupila knjige u visini pola njihovog duga. Ukupna vrijednost otkupljenih knjiga ili oproštenog duga je 605.989 KM, a revolving fond je ugašen.

ŠTETA FONDA...

- Vlada je prihvatila prijedlog da im se otkupe knjige u visini pola duga jer je fond ugašen, a oni sredstva nisu vraćali. Fondacija je, naime, imala taj fond u koji se svake godine izdvajalo 100, 200 ili 300 hiljada KM i u kojem se vremenom, od povrata dodijeljenog novca, nakupilo oko milion KM. Ali, to je bilo prije nego sam ja došao u Ministarstvo, a moj prethodnik je 2010. ili 2011. godine, koliko ja znam, novac prebacio u budžet i revolving fond je ostao na nuli. Kako su se budžeti u cjelini smanjivali, tako su ukinuta i sredstva za taj fond i on je ugašen, a izdavači koji su dugovali su predložili da im se dug prepolovi tako što bi Fondacija od njih otkupila knjige. Te knjige će biti poklonjene bibliotekama u FBiH, ali lično mislim da je šteta što nemamo fond - kaže federalni ministar kulture Salmir Kaplan. On ne zna koliko je onih koji uredno vraćaju

povjereni novac.

- Ne znam tačno, to je ipak pitanje za Fondaciju. Mislim da taj novac ide na neki podračun i u trezor. Ministarstvo i Vlada, inače, nemaju uticaj na odluke Fondaciju, više su im neka vrsta revizora koji odobrava njihove odluke ili ne, ali ih ne može kreirati - pojašnjava Kaplan.

U skladu sa zaključkom Vlade FBiH, Fondacija je otkupila knjige od Hrvatskog leksikografskog instituta za 98.696 KM, od Sinopsisa d.o.o. za 98.230 KM, od Naklade Zoro za 69.322 KM, od IK Connectum za 51.064 KM, za po 50.000 KM od IP Svjetlost, VBZ i Vrijeme iz Zenice, od IK Tugra d.o.o. za 41.039 KM, od Dobra knjiga d.o.o. za 30.626 KM, od TKD Šahinpašić za 19.157 KM, od Koncept d.o.o. za 16.095 KM, od Baybooka za 13.091, od BH Most d.o.o. za 9.232 KM i od Libris d.o.o. za 9.375 KM.

JESU LI ČISTA POSLA

- Takva odluka nije fer prema onima koji uredno vraćaju kredite i nije fer prema poreskim obveznicima, jer to je njihov novac. To je za mene kriminalno djelo, zloupotreba državnog novca i mislim da to nisu čista posla. Taj revolving fond je, inače, radio za određene izdavače na principu ja-tebi-ti-

meni i samo neki izdavači su omastili brke, a većina nije imala nikave koristi od toga - kaže predsjednik Udruženja izdavača FBiH Ivica Vanja Rorić.

Predsjednik Upravnog odbora Fondacije Mile Stojić pojašnjava da je otkup knjiga odluka Vlade FBiH.

- Izdavaštvo je u krizi i mi smo zatražili od Vlade da pomognemo onima koji ne mogu servisirati taj kredit, a ranije su redovno izmirivali sve obaveze. Tu odluku je donijela Vlada FBiH i mislim da smo njome pomogli izdavačima, da su oni zadovoljni, čak su nam i neku zahvalnicu dodijelili. Nije to fer prema onima koji uredno vraćaju kredite, ali većina ovih uglednih izdavača nije bila u prilici to uredno vraćati. U ovakvim situacijama nikada nije moguće do kraja biti pravedan, ali bolje i to nego da se izdavači gase - kaže Stojić.

Revolving fond je, pojašnjava Stojić, trebao biti poticaj izdavačima, ali izdavaštvo to nije moglo iznijeti.

- Većina izdavača nije mogla vraćati kredite i bili smo prinuđeni da ih tužimo, onda banke uzmu svoj dio i novac je nestajao, pa smo bili prinuđeni da ga ugasimo - pojašnjava Stojić.

(r. č.)

Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša
Republika Bosna i Hercegovina

MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA

Svim građanima želimo
SRETAN 1. MAJ
Praznik rada

BIHAMK

BOSANSKOHERCEGOVAČKI AUTO-MOTO KLUB

*U povodu izlaska
jubilarnog **400.** broja magazina Start BiH
upućujemo vam najiskrenije čestitke
i želje za uspjeh u radu i u narednom periodu*

MAŠINSKI FAKULTET SE PRIPREMA DA OBNOVI IDEJU SEMINARA UTORKOM

MultiTechnics veže teoriju i praksu

Povodom 55. godišnjice osnivanja Mašinskog fakulteta u Sarajevu, na ovoj visokoškolskoj instituciji planiraju pokretanje simpozija *MultiTechnics* čija je ideja umrežavanje i interakcija eksperata iz nauke i stručnjaka iz prakse.

Simpozij omogućuje uvid u nove naučne metode i inovacije iz svih oblasti primijenjene nauke u čijoj osnovi su tehnika i inženjerstvo. Multidisciplinarnog je karaktera, s izlaganjima profesionalaca iz akademskog kruga, ali i stručnjaka iz različitih kompanija i institucija. Na taj način, *MultiTechnics* predstavlja će mjesto razmjene ideja i znanja o različitim aspektima nauke.

Kako su nam rekli na ovom fakultetu, savremeni trendovi sa prodorom informacionih tehnologija u sve sfere, nalažu intenzivno povezivanje, odnosno sinergiju različitih naučnih oblasti i disciplina kao što su mašinstvo, elektrotehnika, informacione tehnologije, ekonomija, medicina, primijenjena matematika i fizika, dizajn, saobraćaj, građevina, arhitektura...

Time se stvaraju uslovi za razvoj novih disciplina kao što su mehatronika, okolinsko inženjerstvo, bionika, medicinsko inženjerstvo, biomehanika, industrijsko inženjerstvo i slično, a neke dobijaju, kao što je energetika, poseban značaj.

- U tom smislu, simpozij *MultiTechnics* daje značaj praktičnim aplikacijama savremenih metoda i tehnologija u svim segmentima nauke i društva. Praktične aplikacije podrazumijevaju tijesnu interakciju između teorije, sa jedne, i onoga što nazivamo praksa i svakodnevnica, sa druge strane – kaže profesor Elmedin Mešić.

To, pojašnjava on, zapravo znači primjenu znanja i savremenih naučnih metoda u rješavanju praktičnih problema.

- Firmama i institucijama je omogućeno da predstave svoje aktivnosti i iznesu eventualne probleme i poteškoće sa kojima se susreću u okviru svoje djelatnosti. U otvorenoj diskusiji nakon izlaganja sudionici simpozija će moći uzeti aktivno učešće i sugerirati moguća rješenja - kaže Mešić.

Mašinski fakultet, inače, već dugo baštini tradiciju okupljanja svojih nastavnika i saradnika,

Mnogi mladi istraživači sa bh. univerziteta rade na istraživanjima u okviru multidisciplinarnih timova sa stručnjacima iz različitih naučnih oblasti u BiH i svijetu

bivših studenata koji su afirmisani profesori i stručnjaci širom svijeta sa ciljem prezentiranja vlastitih ideja i radova.

Seminar sličnog tipa, žargonski prozvan *Seminar utorkom*, održavao se prije nekih desetak godina, svakog utorka, pod vodstvom profesora dr. Ismeta Demirdžića, svjetski poznatog stručnjaka iz oblasti mehanike fluida.

- Svojim entuzijazmom okupio je mlade koji su prezentirali svoja istraživanja - buduće magistarske i doktorske radove, ali i starije, afirmiranije stručnjake od kojih su mladi imali šta naučiti. Bilo je, na neki način, pitanje časti pojaviti se utorkom i prezentirati svoj rad. Simpozij *MultiTechnics* nastoji da reafirmira ovu lijepu tradiciju. U ovoj inicijalnoj fazi, testirat ćemo odziv i planirati prva izlaganja na simpoziju koja bi trebao krenuti tokom aprila - ističe Mešić.

Simpozij je namijenjen svima koji na bilo koji način sudjeluju u istraživanjima i razvoju inženjerskih procesa, a posebno akademskom osoblju univerziteta, inženjerima, konstruktorima i dizajnerima iz različitih kompanija i institucija, menadžerima kompanija koji upravljaju inženjerskim projektima i defini-

šu strategije razvoja, te studentima tehničkih i srodnih fakulteta s aplikativnim temama završnih radova ili s učešćem na naučno-istraživačkim projektima.

- Sve više se istraživači bave problemima koji izlaze iz okvira jedne naučne oblasti. Mnogi mladi istraživači sa naših univerziteta rade na istraživanjima u okviru multidisciplinarnih timova sa stručnjacima iz različitih naučnih oblasti, kako u BiH tako i šire. Ovdje ću spomenuti samo neke od primjera iz najbližeg okruženja, poput istraživanja iz oblasti mehatronike, oblasti konstruisanja proizvoda iz ortopedije gdje su učestvovali stručnjaci sa našeg fakulteta, KCUS-a i Opće bolnice *Abdulah Nakaš*, zatim istraživanja iz oblasti energetske efikasnosti, istraživanja iz oblasti proizvodnih procesa i menadžmenta, istraživanja iz oblasti mehanike fluida i kardiovaskularne nauke i mnoga druga - kaže Mešić.

Simpozij je otvorenog tipa, tako da su pozvani svi zainteresovani da prisustvuju, uzmu aktivno učešće i time daju svoj doprinos. Za te namjene planirano je i renoviranje jedne sale u zgradi fakulteta.

(z. č.)

PLANIRAJU I ZBORNIK

Profesor Elmedin Mešić kaže da su, još dok je simpozij bio samo ideja, dobili uvjerenja profesora i saradnika da će rado uzeti učešće, ali i kompanija čije su im ideje i produkti interesantni.

Poslije premijernog simpozija u aprilu planirano je da se održavaju jedno do dva izlaganja mjesečno tokom cijele godine. Na kraju kalendarske godine, sva izlaganja bit će objavljena u zborniku u formi stručnih radova.

Nova MasterCard® debitna kartica
GoalCard

**Uz GoalCard Vaša
sreća je dvostruko veća...**

Zatražite svoju GoalCard u najbližoj poslovnicu
MOJA BANKA D.D. SARAJEVO i ostvarite dodatne pogodnosti.

**Srcem za
Zmajeve!**

U periodu od 15.04. do 13.07.2014.godine koristite Maestro i MasterCard debitne kartice što češće, jer Vam svaka kupovina u vrijednosti od 10,00 KM osigurava jedan nagradni bod. U nagradnoj igri možete učestvovati sa neograničenim brojem bodova, te uz malo sreće osvojiti vrijedne nagrade:

Samsung LED 3D TV
Apple iPod AIR
Apple iPhone 5S
Playstation + 2PS4 Dualshock 4 Controller + game
Wii U x 2 kom.

www.moja-banka.ba

Pratite nas:
www.facebook.com/mojabanka

**VLADA
UNSKO-SANSKOG KANTONA**

**Svim građanima Bosne i Hercegovine
čestitamo 1. maj, Praznik rada, a
redakciji magazina Start BiH 400. broj**

**Vlada Unsko-sanskog kantona
Premijer, dr. sci. Hamdija Lipovača**

Autotex
AUTOPRESVLAKA I KONFEKCIJA

Tel.: 033/416-619 Fax: 033/417-616
www.autotex.ba info@autotex.ba

kozmetički studio Biba

U njemu ćete naći spoj istočnjačke prirode, mudrosti i tradicije sa vrhunskim kozmetičkim i dermatološkim dostignućima Zapada.

Zajedničkim harmoničnim radom dermatologa, kozmetičara i obrazovanog fizioterapeutskog osoblja sa diplomama iz BiH, Njemačke, Francuske, Malezije i SAD, u centru "Biba" postižemo vrhunske rezultate.

Ovdje se paralelno koriste prirodni preparati i preparati najpoznatijih svjetskih kozmetičkih kuća.

U centru vlada spoj smirujuće, opuštene atmosfere i visokoprofesionalnog rada.

Zahvaljujući svemu ovome uspijevamo pomoći u postizanju zdravlja i ljepote Vaše kože i tijela.

Time se postiže i harmonija koja je u vremenu u kome živimo toliko dragocjena i koja se odražava na sve aspekte života.

Medresa 3, Bistrik, Sarajevo, tel. 033 447-544, 033 232 899

Izvan Vremena Ž.A.ČIČAK

10. KVARNI BIVAK 105.34 MHz 18.05.2011

SARAJEVO 105.2 MHz	JARUGA I KONJAC 105.4 MHz	BIHAR 107.4 MHz
TUZLA 102.1 MHz	SAŠKANICA 105.6 MHz	BAJICE 105.3 MHz
MOŠTAR 94.0 MHz	BANJA LUKA 103.4 MHz	TRERBICE 105.4 MHz

www.radiom.net

RADIO M

98,7 FM

ZENICA 89,9 FM TUZLA 106,3 FM BANJA LUKA 104,2 FM

RADIO KOJI SE NIKAD NE GASI

Prvi bh. magazin o obrazovanju

Na trafikama u BiH

ŠKOLEGIJUM

Mart 2014. / godina 3 / broj 7 / cijena 5 KM

Poklon knjiga: Bajke s potpisom

www.skolegijum.ba

OGLASNIK

Pošaljite svoj oglas kao SMS

091 910 106 (sve mobilne mreže)

0-24

Prilikom slanja SMS-a potrebno je najprije ukucati riječ **OGLAS** razmak te tekst oglasa.

Svi oglasi poslani na gore navedeni broj biće objavljeni sa crnom pozadinom i bijelim slovima i biće istaknutiji od ostalih oglasa u novin.

primjer oglasa

Audi A3 1.8T, g. 1998
siva metalik
prešao 155.000 KM
koža el. retrovizori,
al. felge
(cijena po dogovoru)

033/000-000

EMINA HADŽIAHMETOVIĆ, DRŽAVNA REPREZENTATIVKA U STONOM TENISU

Planira Rio, ali...

Olimpijada će zavisiti od finansija jer ima jako puno turnira koje bi trebala igrati, kaže sportašica koja je nakon godinu i po turnirske pauze bez problema bila treća na jakom ITTF turniru u Luksemburgu

Nova nada bosanskohercegovačkog sporta je mlada devetnaestogodišnja stonoteniserka **Emina Hadžiahmetović**, članica sarajevskog *Spina 2012*. Ona je nedavno napravila odličan i iznenađujući rezultat osvajanjem bronzane medalje na jakom ITTF turniru u Luksemburgu.

OVO JE IPAK SENIORSKA MEDALJA

- Prezadovoljna sam i presretna rezultatom u Luksemburgu. Kada sam krenula nisam ništa očekivala, jer godinu i po dana nisam odigrala nijedan turnir. Ja sam na postolju bila jedina igračica koja dolazi iz nerazvijenih zemalja. Ovaj rezultat je jači i od mojih evropskih medalja, jer su one bile u juniorskoj i kadetskoj

kategoriji. Ovo je ipak seniorska medalja - kaže za Start BiH Emina Hadžiahmetović, neposredno pred polazak na ekipno Svjetsko prvenstvo u stonom tenisu koje će se održati u Japanu.

Tamo će braniti boje BiH zajedno sa kolegicama **Belmom Bušatlić** i **Miljanom Antičić**.

Ljubav prema maloj skakutavoj loptici kod nje se, kaže, javila dok je posmatrala treninge svoje starije sestre **Amele**, koja joj je danas trener i neko ko je najbolje svjestan njenih potencijala i napretka. A o kolikom se talentu radi, najbolje pokazuje činjenica da je Emina Hadžiahmetović šesterostruki uzastopni državni prvak.

- Emina jako dobro napreduje. To se vidjelo i na ovom turniru u

Luksemburgu. To je bio njen prvi turnir ove sezone u seniorskoj konkurenciji i odmah je osvojila bronzu. Turnir se boduje za svjetsku i evropsku rang-listu tako da će jako puno napredovati, što će sigurno uticati na njen rezultat i na kvalifikacije kada je riječ o Olimpijadi u Rio de Janeiru 2016. godine - kaže njena sestra i trener **Amela Hadžiahmetović** - Mujezinović.

OPSTATI U DRUGOJ DIVIZIJI

Naše djevojke će u Japanu voditi selektor ženske seniorske reprezentacije **Igor Mihailović**, a bh. delegaciju u zemlji izlazećeg sunca kompletira tročlana muška selekcija i jedan delegat. Prvenstvo, koje će početi dan prije

izlaska ovoga broja magazina Start BiH, trajat će do 5. maja i to u Tokiju.

- U pitanju je Svjetsko ekipno prvenstvo za seniore i seniorke. Naše djevojke su prije dvije godine izborile ulazak u Drugu svjetsku diviziju, što je bio historijski rezultat, tako da će im sada biti puno teže da ostvare dobar rezultat. Nadam se da su i druge djevojke u dobroj formi poput Emine i da će ostvariti cilj, a to je opstanak u Drugoj diviziji. Tu su već jako ozbiljne i dobre reprezentacije - kaže **Hadžiahmetović** - Mujezinović.

Iako se nesumnjivo radi o velikom talentu, i u ovom slučaju izostaje značajnija podrška države, a upravo zbog nezavidne finansijske situacije i velikih izdataka, Emina Hadžiahmetović i nije mogla učestvovati na više turnira. Zbog svega toga bi i veliki san, odlazak na Olimpijadu u Brazil, mogao biti više pitanje finansija nego talenta, rada i rezultata.

- Planiram, naravno, Rio de Janeiro, ali to će zavisiti od finansija jer ima jako puno turnira koje bih trebala igrati. Ali ja se nadam najboljem. Moje je da treniram, a ako država stane iza mene bit će dobro - skromno nam priznaje Emina Hadžiahmetović.

(z. č.)

RAZUMIJEVANJE NA FAKULTETU

Pored zavidnih sportskih uspjeha, Emina Hadžiahmetović nije zanemarila ni obrazovanje.

- Studiram na Internacionalnom univerzitetu u Sarajevu, smjer međunarodni odnosi i odnosi sa javnošću. Zahvaljujem im se na razumijevanju, a njihov sam stopostotni stipendista i veliko im hvala što mi izlaze u susret - kaže ova stonoteniserka.

OLEG I SVETLANA IVANOV, RUS I UKRAJINKA SA PRIVREMENOM ADRESOM U BEOGRADU

Ljudi su pažljiviji jedni prema drugima

Moja supruga je državljanka Rusije sa ukrajinskim korijenom, a ja državljani Rusije sa bjeloruskim korijenom i ko zna šta je još pomješano, ali smo oboje djeca Sovjetskog saveza - internacionalisti, priča Oleg Ivanov

Vijesti i m a

Oleg i Svetlana Ivanov su bračni par iz Moskve sa trenutnom adresom u Srbiji. Svetlana je dopisnik lista *Moskovskij komsomolets* i u Beogradu je od 2011. godine. Oleg je dopisnik lista *Kommersant* i u Beogradu je od 2009. godine.

Priča ovo dvoje ljudi možda i ne bi bila toliko zanimljiva da Oleg nije Rus, a Svetlana Ukrajinka. U kontekstu posljednjih dešavanja između Rusije i Ukrajine, situacija ovo dvoje ljudi nimalo nije zahvalna. Ipak, otvoreno su za Start BiH govorili o svemu - Rusiji, Ukrajini, uticaju medija, uticaju drugih svjetskih sila na sukob između Rusije i Ukrajine...

ŽRTVE SU OBIČNI LJUDI

Iz razgovora s ovo dvoje ljudi shvatili smo jedno. Svetlana je nešto što se kod nas zove *jugonostalgičarka*, dok se za Olega može iz aviona primijetiti da je Rus.

Pitanje trenutnog odnosa Rusije i Ukrajine, nekako se nametnulo kao prvo u razgovoru. Oboje su bili otvoreni. Svetlana je govorila sa puno emocija, dok je Oleg bio više diplomatski nastrojen.

Za Svetlanu je sukob između Rusije i Ukrajine zapravo posljedica velike političke igre u kojoj su žrtve obični ljudi dvije bratske zemlje.

- Da bi se riješila situacija treba ne samo vrijeme nego i politička želja. Izgleda da nisu svi političari spremni samostalno voditi igru - nekome više odgovara da prate jače igrače, koji gledaju svoje interese - rekla nam je Svetlana.

Sa druge strane, Oleg tvrdi da ne postoji sukob Rusije i Ukrajine.

- Postoji sukob između trenutne ukrajinske vlade, koja je došla na vlast ne putem demokratskih izbora nego uličnim prevratom, državnim udarom, i dijela ukrajinskog naroda koji štiti svoja prirodna prava na jezik i izbor vlasti i političke stavove. Rusija, koliko dozvoljava međunarodno pravo, štiti svoje interese i prava ruskojezičnog i etnički ruskog stanovništva te zemlje - smatra je Oleg. On kaže i da je ta zaštita *diplomatska* i, koliko on zna, nijedan ruski vojnik nije prekoračio državnu granicu.

- Umjesto toga, Rusija je dodijelila Ukrajini kredit od 15 milijardi eura, a također planirala veliko smanjivanje cijene gasa. Kako smo vidjeli, neredi u Kijevu su se zaoštrili tačno u to vrijeme kada je stizala pomoć i obustavili je - kaže Oleg.

Govoreći o razlozima, Oleg je podsjetio da su ljudi prvobitno izašli na ulice u Kijevu zato što su htjeli bolji životni standarda, ali njih su, kako se to uvijek dešava, iskoristili političari.

- Nažalost umjesto rješavanja unutrašnjih ekonomskih i infrastrukturnih problema, novi ukrajinski lideri bave se prije svega spoljnom politikom. Meni je iskreno žao naroda kome su umjesto posla i hljeba opet podijelili zastavice i slogane - kaže Oleg.

APSURDNO PALJENJE VATRE

Odnos prema EU kod ovo dvoje ljudi je potpuno različit, od odbojnosti do prihvatanja, a kada je u pitanju sagledavanje odnosa EU prema situaciji u Ukrajini, mogla se primijetiti još veća razlika.

Svetlana smatra da, kakvi god su politički motivi strana u konfliktu, ljudi u Evropi teže ka jednostavnim i jasnim stvarima.

- Niko neće da sinove šalje tamo gdje su oružane borbe. Svi žele da djeca rastu u miru i prosperitetu. Niko neće izvor problema kod sebe. Biračko tijelo prije ili kasnije će se umoriti od propagande i zastrašavanja i zahtijevat će od svojih političara mir i dobrosusjedske odnose - smatra Svetlana.

Na drugoj strani, Oleg na pitanje o odnosu EU prema situaciji u Ukrajini odgovara kratko i opisno: vjeruje da državljani Bosne i Hercegovine, bez obzira na etničku pripadnost, znaju o evropskoj pomoći više od njega.

A kako njih dvoje funkcionišu u vrijeme kada između Rusije i Ukrajini stalno izbijaju varnice, ali se i pali vatra?

- Moja supruga je državljanka Rusije sa ukrajinskim korijenom. Ja sam državljani Rusije sa bjeloruskim korijenom i ko zna šta je još pomiješano - kaže Oleg.

On kaže i da su njih oboje djeca Sovjetskog saveza - internacionalisti.

Svetlanini preci sa majčine i očeve strane su iz Ukrajine, ali je ona cijeli život provela u Rusiji, odnosno prvu polovinu - u Sovjetskom savezu.

- Zato su obje zemlje za mene jedna cjelina, ne samo kulturno-istorijski, nego i u ličnim osjećajima. Paljenje vatre između dva bratska naroda izgleda mi apsurdno. Vjerujem da su mnogo-vjekovne veze naših naroda dosta jake, da će izdržati umišljene

prekookeanske poteze - kaže Svetlana.

Oleg tvrdi da ih je ovakva situacija još više zbližila. Također, on primjećuje da se obični ljudi, Ukrajinci i Rusi, barem u Beogradu, međusobno podržavaju.

RUSKI I UKRAJINSKI KAO BOSANSKI I MAKEDONSKI

- Svi koji imaju rodbinu, prijatelje, kolege, non-stop su na vezi. Čudno, ali ljudi su postali pažljiviji jedni prema drugima - kaže Oleg.

Svetlana tvrdi da su ruski i ukrajinski narod bili i ostali dva bratska naroda. Ali to ne znači, dodaje ona, da će na oporavak nacizma u Ukrajini u bilo kakvom obliku, Rusija gledati kroz prste.

- Naši djedovi su platili suviše veliku cijenu za pobjedu nad zlom. I danas zadatak i za Ukrajinu i za Rusiju je da se zajedno usprotivi političkim manipulacijama - kaže Svetlana.

Pošto su oboje profesionalni novinari, morali smo ih pitati kakva je uloga ruskih medija, kakva ukrajinskih, a kakva svjetskih medija u situaciji oko Ukrajine?

Oleg kaže da je nekoliko ruskojezičnih ukrajinskih medija zatvoreno, jer su postali politički nepodobni. Inače, on kaže da na ukrajinskom jeziku ne može da prati vijesti, jer je razlika između tog i ruskog jezika kao između bosanskog i makedonskog.

- Bojim se da propustim ili da neću razumjeti neki važni detalj - objašnjava Oleg.

Sa druge strane, postoje različito orijentisani ruski mediji, kao i zapadni koji su ponekad na suprotnim tačkama gledišta.

- Možda zajedno stvaraju neku obimnu sliku odnosa prema tim dešavanjima. Ali trenutno svi svjetske mediji imaju isti problem - niko zapravo ne zna šta se dešava u Ukrajini, zato što niko tamo u potpunosti ne kontroliše situaciju, a to znači da nema puno informacija za novinare - objašnjava Oleg.

Svetlana kaže da i u Rusiji, kao i drugim zemljama, postoje ljudi sa različitim pogledima na trenutna dešavanja. Njoj je, ipak, od svih tema jedna najbitnija - ne smije se prihvatiti nacizam, koji, kako kaže, diže glavu.

Na kraju, koliko god različito govorili, ovo dvoje ljudi se složilo oko jedne stvari - nadaju se miru i nadaju se da neće doći do širenja sukoba. ●

GABRIJEL GARSIIJA MARKES, PROPALI STUDENT PRAVA, NOVINAR I KNJIŽEVNIK NOBELOVAC

A polomio je prvu mašinu

Žuto cvijeće donosi sreću, dok god stoji na stolu ništa ružno ne može da mi se desi, rekao je jednom kolumbijski pisac koji je polovinom aprila u Meksiku završio svoj životni put...

Oproštajno pismo ili pisaaća mašina - šta staviti na početak priče **Gabrijela Garsije Markesa**, kolumbijskog nobelovca koji je nedavno umro i kremiran je u Meksiku?

LAN ZA NOBELA

I jedno i drugo dobro *postavljaju* pisca koji se nije pokorio slavi čak ni toliko da ispoštuje protokol Švedske akademije, pa da na dodjelu dođe u fraku i svemu onome što to prati, a ne svom omiljenom bijelom lanenom odijelu... Pisaća mašina, ipak... Tu su priču ispričali i Markes i njegov dobar drug, inače bivši šef Kube i revolucionar **Fidel Kastro**. Da ne bude zabune, nisu se oni tog 9. aprila 1948. godine u nešto prije dva sata popodne poznavali. Uostalom, 40 godina nisu ni znali da su se tad sreli.

Evo Kastrove verzije ispričane krajem osamdesetih prošlog vijeka tokom jednog staračkog druženja dvojice prijatelja, pred polazak u njegovo rodno mjesto, Biran na jugu Kube, gdje još uvijek stoji stara kuća njegovog pokojnog oca, latifundiste **Anhela Kastra**, koju je Fidel nacionalizovao zajedno sa velikim ima-

njem odmah čim je završio revoluciju. Pričao je Kastro tad kako je te 1948. vodio delegaciju kubanskih studenata na nekom skupu u Kolumbiji, u Bogoti, i kako je tog 9. aprila krenuo da se sastane sa omiljenim liberalnim kolumbijskim političarem **Horheom Gaitanom**.

- Krenuli smo na taj susret nešto ranije. Odjednom su ulice u centru grada uzavrele. Ljudi su trčali kao izbezumljeni, vičući: **Ubiše Gaitana... Ubiše Gaitana... Potrčali smo i mi. Na ulicama je zavladao haos. Ljudi su trčali i vikali, jureći ubicu kojeg nigdje nije bilo. Razbijali su izloge, palili radnje i kancelarije. Masa je razbijala i rušila sve**

što joj je došlo pod ruku. Jedan mladić je, u svom bijesu, iz sve snage udarao u pisaaću mašinu koja je ležala na trotoaru. I onda, kada je vidio da joj ne može ništa, zgrabio ju je sa obje ruke i bacio uvis iz sve snage. Mašina je pala na trotoar i razbila se u **paramparčad...** - pričao je Kastro.

Istorija bilježi da je kolumbijska vlast narodne i studentske nemire zbog ubistva Gaitana ugušila u krvi. Tih je dana više od 3.500 ljudi ubijeno na ulicama Bogote... Istorija bilježi i da je 40 godina kasnije, na kraju svoje priče, Kastro pitao Markesa: **A šta si ti onih dana radio u Bogoti, gdje si bio?**

- Ja sam, Fidele, bio onaj momak koji je imao

ISCRPILA SE I MAŠINA

Ni *Pukovniku nema ko da piše* nije objavljen iz prve. Ovaj roman je **Gabrijel Garsija Markes** završio u januaru 1957. i prvobitno ga je kao knjigu odbilo štampati nekoliko izdavača, mada je u međuvremenu objavljen u magazinu *Mito* iz Bogote. Tek četiri godine kasnije ponovo su prijatelji uspjeli da u Meksiku nađu izdavača. U prvo vri-

jeme prodato je tek 800 od 2.000 štampanih knjiga. *Pukovnik* je bila prva Markesova knjiga koja je prevedena i objavljena na engleskom. Markes je, inače, ispričao da je tokom pisanja potpuno izlazio slova na svojoj staroj pisaaćoj mašini kroz koju je prošlo 11 verzija *Pukovnika*. Kad je tu mašinu odnio u radnju na popravak, majstor mu je, češući se po glavi, iznio dijagnozu: *Iscrpljena je, gospodine.*

muke sa pisaćom mašinom... - odgovorio je Markes.

I onda ispričao svoju verziju. Te 1948. i on je, kao i Kastro, studirao pravo, stanovao je u studentskom domu u Bogoti i urlike *Ubiše Gaitana* čuo je u menzi, gdje je ručao sa bratom.

- I mi smo istrčali na ulicu. Ulicama su se kretale gomile sluđenog svijeta, mačetama, palicama i raznim alatima iz opljačkanih radnji, rušili su sve pred sobom. Usred tog haosa brat me je povukao: A tvoja pisaća mašina...

Potrčali smo prema zalagaonici u susjednoj ulici, gdje sam je nekoliko dana ranije založio da bih posudio neki keš. Do pisaće mašine smo stigli kad i masa, ali i nas su već bili zahvatili demoni ulice. Sa mašinom se desilo ono što je Fidel opisao - ispričao je Markes. Družiti su se počeli desetak godina kasnije, kad je Markes pomogao da *Prensa Latina*, kubanska novinska agencija koju je stvorio **Ernesto Će Gevara**, otvori dopisništva u Bogoti, pa u Njujorku. Usput, tada, ali ne samo time, naljutio je Amerikance, pa mu je sve do 1971. bio zabranjen ulazak u SAD. Dva druga susretali su se često, posebno posljednjih godina nakon što se Kastro povukao u penziju. **Mercedes i Gabo dolazili su mnogo češće od jednom godišnje**, pričao je Kastro.

PA ONDA MEKSIKO SITI

Markesovi, **Gabrijel, Mercedes Barha** i sinovi **Roderigo i Gonzalo**, živjeli su u Meksiko Sitiu decenijama. Postoje dvije verzije razloga zbog kojih su pobjegli. Jedna je konkretnija - vlast se tada mladom novinaru lista *El Es-*

Palate umjetnosti, gdje je bila izložena urna sa njegovim pepelom, bio dug red ljudi koji su u rukama imali njegov najdraži cvijet, žutu ružu. **- Žuto cvijeće donosi sreću. Dok god stoji na stolu ništa ružno ne može da mi se desi** - rekao je jednom Markes.

Žute ruže i papirnati žuti leptiri danima nakon njegove smrti bojali su i gradić Arakataki, u sjevernoj kolumbijskoj pokrajini Magdalena, u kojem se **Gabriel Jose Garcia Marquez** rodio 6. marta 1927. Prve godine života proveo je sa majčinim roditeljima. Djed mu je bio pukovnik **Nikolas Rikardo Markes Mejia**, liberalni veteran, jedan od osnivača tog grada i žestoki protivnik svih oblika tiranije. Imao je vanbračnu djecu, učestvovao u bitkama i dvobojima. Učio je malog Gabija riječi iz rječnika, pokazivao mu led, stvarao slike koje su kasnije čitaoci prepoznavali u djelima budućeg nobelovca.

Baka **Tranvilina Iguaran Kotes** je, sa druge strane, bila jako praznovjerna, pričala o duhovima, predosjećajima i sudbinskim znakovima... Sam Markes kasnije je rekao da je sve njegovo pisanje bilo o iskustvima iz vremena koje je proveo sa njima, a da priče mora pisati tako da i sam vjeruje u njih i sa istim izrazom kao što je to radila njegova baka - potpuno ravnodušnog lica, uvjerena da je ono što govori, ma kako čudno zvučalo, potpuna istina. Roditeljima, u grad Sukre, otišao je sa osam godina nakon što je djed umro, a baka oslijepila. Bio je, inače, najstarije od 12 djece Markesovih. U Sukri se počeo formalno školovati. Bio je toliko dobar đak da je dobio plaćenu

PROPAO REFERENDUM

U junu 2006. stanovnici Arakatake organizirali su referendum da bi ime grada promijenili u *Arakataka Makondo*. Iako je pobijedila većina koja je glasala, odluka nije sprovedena jer nije bilo dovoljno glasača.

i svoju prvu knjigu pripovjedaka u liberalnim novinama, te da je u neredima 1948. zapaljen i dom u kojem je živio pa su izgorjeli i njegovi dotadašnji rukopisi. Većina biografa ipak kao Markesovo prvo djelo navodi roman *Oluja uveć log lišća* (*La hojarasca*), objavljen 1955, iste godine kad je postao član komunističke partije i otišao u Pariz za dopisnika *El Espectadora*. U ovom se romanu rodio njegov *Makondo*, grad na rijeci blizu karipske obale. *Makondo* na jednom od afričkih bantu jezika znači *banana*, a to je bilo i ime jedne plantaže banana koja se nalazila blizu Arakatake. Po ovim izvorima, *Oluja* je napisana 1952, ali ju je prvi izdavač odbio. Markes se, navodno, razočarao i rukopis sakrio, ali su njegovi prijatelji 1955. iskoristili njegov odlazak u Evropu, pronašli priču, odnijeli je drugom izdavaču i ovaj put je objavljena.

Bila je to, međutim, tek skica onog pravog, danas mitskog *Makonda* iz *Sto godina samoće*. Opšteprihvaćena legenda kaže da se taj pravi *Makondo* kao *udarom groma osvijetlio* u januaru 1965. dok se porodica Markes vozila na odmor u Akapulko. Literarno nastrojeno biografi koriste konstrukciju tipa *obuzela ga je inspiracija, našao je svoj glas*. I on sam priča o glasu...

LEGENDE I STVARNOST

- Taj glas koji sam koristio u romanu *Sto godina samoće* pričao je stvari koje su zvučale natprirodno i fantastično, ali ih je pričao sa potpunom prirodnošću, ne mijenjajući izraz lica za vrijeme pričanja - rekao je Markes.

Doživljaj je, navodno, bio *tako cjelovit da je na tom mjestu mogao izdiktirati prvo poglavlje, od riječi do riječi*. Legenda kaže da je vratio porodicu kući, zatvorio se u sobu, počeo pisati, i to svakodnevno 18 mjeseci. Pušio je šest kutija cigareta na dan, prodao auto i gotovo sve električne uređaje iz kuće da bi mogao prehraniti porodicu i kupiti dovoljno papira za pisanje, a založio je preostale stvari u kući da pošalje rukopis izdavaču.

Stvarnost je, tvrde neki izvori, ipak bila malo drugačija. Markesovi se ipak nisu vratili kući, zajedno su proveli onaj odmor u Akapulku, gdje je Gabrijel u glavi osmislio strukturu knjige, a nije bio ni zatvoren svih 18 mjeseci jer je u martu 1966. ostavio pisanje i otišao u Kolumbiju, u grad Kartahena de Indijas, gdje su mu tada živjeli roditelji, i gdje je, kao član meksičke delegacije, bio na VII Kartahenskom filmskom festivalu.

Istina je, međutim, da je nakon godinu dana rada Markes poslao prva tri poglavlja **Karlosu Fuentesu**.

- Upravo sam pročitao osamdeset strana remek-djela - odgovorio je Fuentes.

E, sad, svi se slažu da je na kraju imao 13.000 stranica rukopisa, da je bio gotovo otrovan ni-

AUTOBIOGRAFIJA I KOBASICE

Iako je svojevremeno **Gabrijel Garsija Markes** rekao da *mrzi da bude protagonista javnog spektakla*, postao je to i kad je u jesen 2002. objavljen prvi dio njegove autobiografije *Živjeti da bi se pripovjedalo*.

- Najgora stvar koja se može desiti piscu sa kontinenta na kome se ne čita jeste to da njegove knjige počnu da se prodaju kao kobasice - rekao je književnik koji je u samo dvije sedmice prodao 50.000 primjeraka te autobiografije. Za života je objavio samo prvi od tri predviđena dijela, onaj koji govori i o odnosima njego-

vih roditelja, a završava 1955. kad je objavljena prva njegova priča.

U drugom dijelu trebao je pisati o životu do objavljivanja *Sto godina samoće*, a u trećem o prijateljstvima sa nekim od najpoznatijih svjetskih vođa, poput Kastro ili bivšeg američkog predsjednika **Bila Klinton**a.

Poznavaoci Markesovog djela podijelili su se u dva otprilike jednaka tabora - one koji misle da drugi i treći dio nisu ni napisani i one koji očekuju da će rukopisi biti izvučeni sad, nakon pišćeve smrti.

pectador, u kojem je radio od 1954, naklatila na kosti zbog teksta u kojem je opisao događaje jedinog preživjelog mornara kolumbijskog razarača koji je potonuo zbog nemara, a vlada to sve pokušavala preokrenuti i zataškati. Gabrijel je, po ovoj verziji, putovao po Evropi, Venecueli, a samo se jednom vratio u Kolumbiju i to da bi se vjenčao sa Mercedes, sa kojom se u Meksiku, po toj verziji, nastanio 1959. Druga verzija je bez previše detalja - porodica Markes pobjegla je tek 1979. ili 1981. nakon što su do Gabrijela stigle najave da ga vlast želi saslušati o njegovim vezama sa ljevičarskom gerilskom grupom M-16. U svakom slučaju, Meksiko Siti su Markesovi prihvatili kao novi dom i vijesti kažu da je sam Gabrijel odlučio da tu umre. A, opet, i Meksikanci su njega prihvatili: kilometrima je ispred meksičke

školarinu u isusovačkoj školi za nadarene učenike, a poslije toga je, kažu na nagovor roditelja, otišao studirati pravo. U to vrijeme upoznao je i tada trinaestogodišnju Mercedes, koja mu je obećala da će se udati za njega kada završi školu. Vjenčali su se 14 godina kasnije...

Biografi pišu da Gabrijela Garsiju Markesa predavanja nisu pretjerano zanimala, ali da je zavolio književnost i da je, pročitavši **Kafkinu Preobrazbu**, shvatio da se na taj način može pisati: **Da sam to znao, počeo bih i sam pisati puno ranije**, otkrio je sam Markes. U biografijama je zabilježeno da je tokom studentskih dana živio prilično bijedno, da se tad priključio književnom klubu *El grupo de Barranquilla*, te počeo čitati **Hemingveja, Džojse** i posebno **Foknera**, koji je postao njegov literarni heroj. Neki biografi navode da je u to doba objavio

kotinom i da je imao dug veći od 10.000 dolara. Ali se ne slažu oko toga kad je to bilo: u junu 1967. ili u aprilu 1969. U različitim izvorima koriste se ta dva datuma izlaska ovog njegovog najpoznatijeg romana. Biografi se ne slažu ni oko broja prodanih knjiga - raspon je od deset do više od 30 miliona primjeraka, prevedenih na najmanje 25 jezika.

Svi se, međutim, slažu da je prvih 8.000 odštampanih knjiga prodato za manje od dvije sedmice i svi se slažu da je dio tada zarađenih para Markes poklonio ljevičarima u Angoli, Argentini, Kolumbiji i Nikaragvi, a dijelom pomogao osnivanje HABEAS-a, organizacije za sprječavanje zloupotrebe vlasti i oslobađanje političkih zatvorenika u Latinskoj Americi. Kritičari kažu da je Markesu prva uspješna knjiga bila *Pukovniku nema ko da piše*, objavljena 1961. (ili 1958, zavisno od izvora), a mnogi smatraju da je njegovo najbolje djelo *Patrijarhova jesen*, iz 1975, koje je on sam nazvao poemom o usamljenosti moćnika. Taj roman smatraju i najboljim primjerom njegovog magičnog realizma, čija je cijela škola iznjedrena sa *Sto godina samoće*. Sam Markes uvijek se ograđivao od tog termina. I nije, izgleda, bio jedini. - **Za nas Kolumbijce, Gabo nije izmislio magični realizam, on je njegov najveći ilustrator u zemlji koja sama po sebi predstavlja magični realizam. Zemlja koja kombinira radost i bol, poeziju i sukobe** - kazao je kolumbijski predsjednik **Juan Manuel Santos** tokom oproštaja kojeg su Markesu priredili Meksikanci 22. aprila. Kako god, Nobelovu nagradu za književnost dobio je 1982. **za romane i kratke priče u kojima kombiniranje fantastičnog i realnog stvara bogat svijet mašte koji odražava život i sukobe jednoga kontinenta**, kako je obrazložio Nobelov komitet. Cinici će primijetiti da je pisac koji je nagrađen za, a šta drugo nego, *magični realizam* od kojeg se ograđivao, novac od Nobelove nagrade za književnost potrošio da bi - kupio novine.

GODINA BEZ REČENICE

Te pare dugo su stajale na računu jedne švajcarske banke, a Markez ih je povukao da bi kupio danas vrlo cijenjene kolumbijske novine *Cambio* kojima je, u trenutku kad im je on postao vlasnik, tiraž sa 15.000 primjeraka odmah skočio na 50.000...

Iako se 2010. godine pojavila zbirka *Nisam došao da držim govor*, sa 22 izabrana govora koje je održao od svoje 17 godine pa dalje, smatra se da je Markesovo posljednje pravo djelo

OTKUPIO SVE OLUJE

Rukopis *Oluje* uvelog lišća **Gabrijel Garsija Markes** ponudio je argentinskoj izdavačkoj kući *Losada* iz Buenos Airesa. Zet **Horhea Luisa Borhesa**, španski kritičar **Giljermo de Tore**, koji je tamo radio kao urednik, odgovorio mu je ne samo da *Oluja* nije prigodna za *Losadu* već je autoru preporučio da se ostavi literature i da se posveti nečemu drugom u životu. Njegovi prijatelji su 1955. uspjeli ubijediti iz-

PATRICIJA ILI...?

Jedna od legendarnih tajni književnog svijeta je višedecenijski sukob dva književna nobelovca **Gabrijela Garsije Markesa**, iz 1982, i **Marija Vargasa Ljose**, iz 2010.

Priča potiče iz 1976. godine, prije premijere filma *Preživjeli s Anda*. Zabilježeno je da je Peruanac odličnim aperkatom oborio Kolumbijca dok mu se srdačno približavao s usklikom: **Brate!** Događaj ni danas nije do kraja razjašnjen, a

ipak bio roman *Sjećanje na moje tužne kurve*, iz 2004. Iako su se, naime, još 2008. pojavljivali baloni njegovih prijatelja da radi na novom romanu, on sam je u decembru te godine rekao na sajmu knjiga u Guadalahari da mu pisanje predstavlja napor.

- **Tokom 2005. nisam napisao ni jednu jedinu rečenicu. Sa svojim iskustvom mogao**

KASTRO DIGNE SLUŠALICU

Puno je detalja ispričano o druženjima **Fidela Kastroa** i **Gabrijela Garsije Markesa**, među kojim je i onaj da je pisac jednom čak i spasio političara od atentata.

U zadnjih dvadesetak godina **Gabrijel i Mercedes Markes** su obavezno u svojoj kući na Kubi čekali nove godine, a **Kastro** se *iznenada*, nepozvan i nenajavljen pojavljivao na čašicu razgovora koja je obično trajala satima.

- **Lijepo je imati prijatelja, kojeg možeš pozvati u pola dana i u pola noći, a on ti podigne telefon** - pričao je Markes o svojim druženjima sa **Kastrom**.

bih napisati roman bez problema, ali ljudi bi shvatili da moje srce nije bilo u tome - rekao je Markes.

I, dobro, ako je na početku bila pisača ma-

davača iz Bogote **Samuela Lismana Bauma** da štampa *Oluju* u, najvjerovatnije, hiljadu primjeraka. Knjiga je koštala pet pezosa i bila je prepuna tipografskih grešaka zbog kojih je Markes odlučio da otkupi cio tiraž i da ga uništi, što je i uradio uz pomoć prijatelja. Najviše mu je pomogao **Eduardo Zalamea**, koji se sa **Baumom** dogovorio da za pola para od autorskih prava za svoju knjigu kod istog izdavača otkupi 500 primjeraka *Oluje*.

spominje se da je povod bila **Ljosina** žena **Patricija**. **Ljosa** je kasnije **Markesa** zvao čak i *Kastrovom kurtizanom*, zvanično se nikad nisu pomirili, ali...

- **Umro je veliki pisac čija su djela donijela svjetsku popularnost i prestiž književnosti na španskom jeziku. Njegovi romani će ga nadživjeti i nastaviti da osvajaju čitaoce** - rekao je Peruanac na dan Markesove smrti.

šina, oproštajno pismo onda ostaje za kraj... Ono se internetom raširilo nakon što je 17. aprila objavljeno da je **Gabrijel Garsija Markes** umro. Napisao ga je, navodno, davno svojim prijateljima. Evo tog teksta, onako kako je objavljeno...

Kada bi Bog za trenutak zaboravio da sam ja samo krpena marioneta i podario mi komadić života, moguće je da ja ne bih kazao sve što mislim,

ali nesumnjivo bih mislio sve što kažem. Stvari bih cijenio ne po onome što vrijede već po onome što znače. Spavao bih manje, sanjao više, shvatio sam da je svaki minut koji provedemo zatvorenih očiju izgubljenih 60 sekundi svjetlosti.

Hodao bih kada drugi zastanu, budio se dok ostali spavaju. Slušao bih druge kada govore i uživao bih u sladoledu od čokolade. Kad bi mi Bog poklonio komadić života, oblačio bih se jednostavno, izlagao potbuške suncu, ostavljajući otkrivenim ne samo tijelo već i dušu.

Bože moj, kad bih imao srce, ispisivao bih svoju mržnju na ledu i čekao da izgrije sunce. Slikao bih **Van Gogovim** snom, na zvijezdama jednu **Benedetijevu** poemu, a

Seratovu pjesmu bih poklanjao kao serenadu u času svitanja.

Zalivao bih ruže suzama, da bih osjetio bol od njihovih bodlji i strastveni poljubac njihovih latica. Bože moj, kad bih imao jedan komadić života. Ne bih pustio da prođe ni jedan jedini dan a da ne kažem ljudima koje volim da ih volim.

Uvjeravao bih svaku ženu i svakog muškarca da su mi najbliži i živio bih zaljubljen u ljubav. Dokazivao bih ljudima koliko griješe kada misle da prestaju da se zaljubljuju kada ostare, a ne znaju da su ostarili kada prestanu da se zaljubljuju.

Djeci bih darovao krila, ali bih im prepustio da sama nauče da lete.

Stare bih poučavao da smrt ne dolazi sa starošću, već sa zaboravom.

Toliko sam stvari naučio od vas, ljudi. Naučio sam da čitav svijet želi da živi na vrhu planine, a da ne zna da je istinska sreća u načinu savladavanja litica.

Shvatio sam da kada tek rođeno dijete stegne svojom malom šakom, po prvi put, prst svoga oca, da ga je uhvatio zauvijek.

Naučio sam da čovjek ima pravo da gleda drugog odozgo jedino kad treba da mu pomogne da se uspravi.

Toliko sam toga mogao da naučim od vas, premda mi to neće biti od veće koristi, jer kada me budu spakovali u onaj sanduk, ja ću nažalost početi da umirem...

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BIH
Slon
RADIO
+387 35 205 205
www.radioslon.ba
89 MHz
SLUŠAJTE I GLEDajte DA BISTE ZNALI

TNT
RADIO
Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50
www.tnt.ba

Q radio
105.2 FM
TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO
FM
95,2 MHz

NEPRIJATELJI NARODA U RS-u: DODIKOVA LISTA ZA LINČ

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVUJA

GODINA XX BROJ 911 SARAJEVO 24.4.2014. CIJENA 3 KM

**DJECA U VREMENU
OD SIRIJE DO FACEBOOKA
JESTE LI VIDJELI
DJEVOJČICE?**

www.slobodna-bosna.ba
ISSN 0354-1436 PRINTED IN BOSNIA AND HERZEGOVINA
9770354143005 00121

RADIO
ZOS
107 FM

www.startbih.info

Njujorški festival, 11. put

TRIBECA OPET U BH. BOJAMA

Na 11. festivalu filma Bosne i Hercegovine u Njujorku, u sali Varick kina Tribeca će od 1. do 3. maja biti prikazano ukupno 16 filmova - četiri dugometražna, pet kratkih i sedam dokumentaraca.

Organizatori Festivala također najavljuju održavanje panel diskusija eksperata, sesija sa pitanjima i odgovorima za režisere filmova i specijalne goste ovogodišnjeg festivala.

Prvog dana Festivala, nakon prikazivanja dokumentarca 31. maj, gosti na panel diskusiji bit će Refik Hodžić i Eldar Sarajlić, a posebno je, za 3. maj, najavljena i sesija sa pitanjima i odgovorima sa Chrisom Leslieem, jednim od režisera filma Pronalaženje porodice.

Organizatori, neprofitne organizacije Glas BiH i Akademija BiH, navode da bi među gostima trebali biti ambasadorica BiH u SAD Jadranka Adnan-Hadrović, savjetnik u Ambasadi BiH u SAD i režiser filma Bosna u našim srcima Sixten Björkstrand, a među članovima žirija su i Nebojša Šerić Shoba, Amir Husak...

(s. s.)

Kamerni teatar 55 na turneji

ODUŠEVLJAVAJU I ŠVEDSKU

Predstava Kamernog teatra 55 U Zvorniku ja sam ostavio svoje srce imala je svoju premijeru i u Teatru u Lidköpingu u Švedskoj, gdje su ansambl sarajevskog pozorišta, koje je na turneji po toj zemlji, u gostili Riksteatern i Švedsko teatarsko udruženje Spectrum.

Ansambl Kamernog teatra 55 na turneji po Švedskoj je do 8. maja, a publici će se predstaviti u ukupno devet gradova, uključujući Štokholm.

Predstava U Zvorniku ja sam ostavio svoje srce, u režiji Sulejmana Kupusovića, nastala je po tekstu Abdulaha Sidrana, a do sada je osvojila brojne nagrade na festivalima.

(s. s.)

Cannes 67. put

GRACE NA OTVARANJU

Ovogodišnji filmski festival u Cannesu otvorit će film Grace of Monaco Francuza Olivera Dohana u kojem je prikazana priča o princezi od Monaca, poznatoj glumici Grace Kelly (glumi je Nicole Kidman), koja je poginula u saobraćajnoj nesreći.

Ovaj film neće ipak biti među onih 16 koji će se na ovogodišnjem 67. festivalu takmičiti za Zlatnu palmu. Za ovogodišnji Cannes prijavilo se 1.800 filmova. Predsjednica žirija ovogodišnjeg festivala, koji počinje 14. i traje do 25. maja, jeste rediteljica i scenaristica sa Novog Zelanda Jane Campion, koja je svoju Zlatnu palmu iz Cannesa odnijela 1993. godine sa filmom Pijano.

Filozofija Predraga Fincija

NOVO ČITANJE HEGELA

Naklada Breza iz Zagreba objavila je Čitatelja Hegelove estetike, novu, 15. knjigu Predraga Fincija, koja se bavi Hegelovim shvaćanjem umjetnosti i mogućim novim čitanjem njegove Fenomenologije duha.

U prvom dijelu knjige Finci razmatra problem umjetnosti i mjesto estetike u sklopu Hegelova filozofskog sustava, te detaljno analizira značenje jedne od najprijeponiranih Hegelovih tvrdnji da je umjetnost postala prošlost.

Tema drugog dijela jeste Hegelova Fenomenologija duha koju Finci čita kao moguću estetiku, u kojoj je razvoj apsolutnog duha put i način shvaćanja same umjetnosti.

(s. a.)

Muzej Republike Srpske

KAMENI SVIJET LEDENOG DOBA

Muzej Republike Srpske domaćin je arheološke izložbe Kameni svijet ledenog doba, na kojoj su predstavljeni preliminarni rezultati istraživanja starijeg kamenog doba ili paleolita na području tog bh. entiteta.

Istraživanja traju od 2006. godine u sklopu projekta Paleolit sjeverne Bosne pod rukovodstvom Muzeja RS, Zavoda za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa RS, univerziteta Kembridž i Lester iz Velike Britanije, te regionalnih i područnih muzeja i općina u kojima se istražuje.

Postavka izložbe obuhvata istorijat istraživanja paleolita na području BiH, prikaz istraživanja od 2006. do 2012, opće informacije o životu na ovom području tokom ledenog doba, kao i prikaz kamenog i koštanog materijala pronađenog tokom iskopavanja.

(s. a.)

PREPORUKE

Mona Muratović,
glumica

REMEK-DJELO U RUKAMA VELEMAJSTORA

FILM: *Nymphomaniac* Larsa von Triera. Nervira vas, ljuti, mrzite ga, igra se sa vašim emocijama, provocira vas, tjera na suze, na povraćanje, na smijeh, iznenađuje vas, pa još tjera da sačekate drugi dio da bi vas finalno emotivno nokautirao.

KNJIGA: Poezija Seamusa Heaneya *Human Chain* i *the North*. Najveći irski pjesnik poslije Yeatesa, nobelovac. Heaney vraća vjeru u književnost u najčistijem obliku, u magiju sati iščitavanja poezije, a zatim duge šetnje kontemplirajući pročitano.

PREDSTAVA: Sve predstave *Magacina Kabare* jer na jedinstven način, kako formom tako i sadržajem, seciraju, analiziraju, ismijavaju, dijagnosticiraju bolest našeg društva i nude katarzičan smijeh kao lijek, ali i kao cjepivo protiv mentalne letargije.

CD: U autu se ne mogu zasititi Vivaldijevog *Stabat Mater* sa kontratenorom Carlosom Menom. U posljednje vrijeme me oduhala Mathews Passion J. S. Bacha u izvedbi Kelnke filharmonije. Remek-djelo u rukama velemajestora. Rak liječi, garantovano! :)

WEB: <http://www.bbc.com/news/magazine-22729780>. Oduševio me ovaj članak jer sam oduvijek smatrala da cilj obrazovanja nije nagomilavanje besmislenih informacija nego osposobljavanje mladih mozgova da sami, neovisno ali odgovorno, operišu i stvaraju.

Raiffeisen galerija

SUKOB DVA DIZAJNA

U prostoru Raiffeisen galeriji postavljena je izložba Lami-je Radončić, druga od šest ovogodišnjih samostalnih izložbi najuspješnijih studenata Akademije likovnih umjetnosti Sarajevo. Radončićeva je studentica IV godine diplomskog studija na ALU i sprema završni rad sa fokusom na industrijsko oblikovanje. - Posjetio ci imaju mogućnost vidjeti sukob dva različita svijeta u domenu dizajna; valorizaciju tradicionalnog zanatstva sa jedne strane, te drugi dio okrenut industrijskoj proizvodnji - izjavila je Radončićeva.

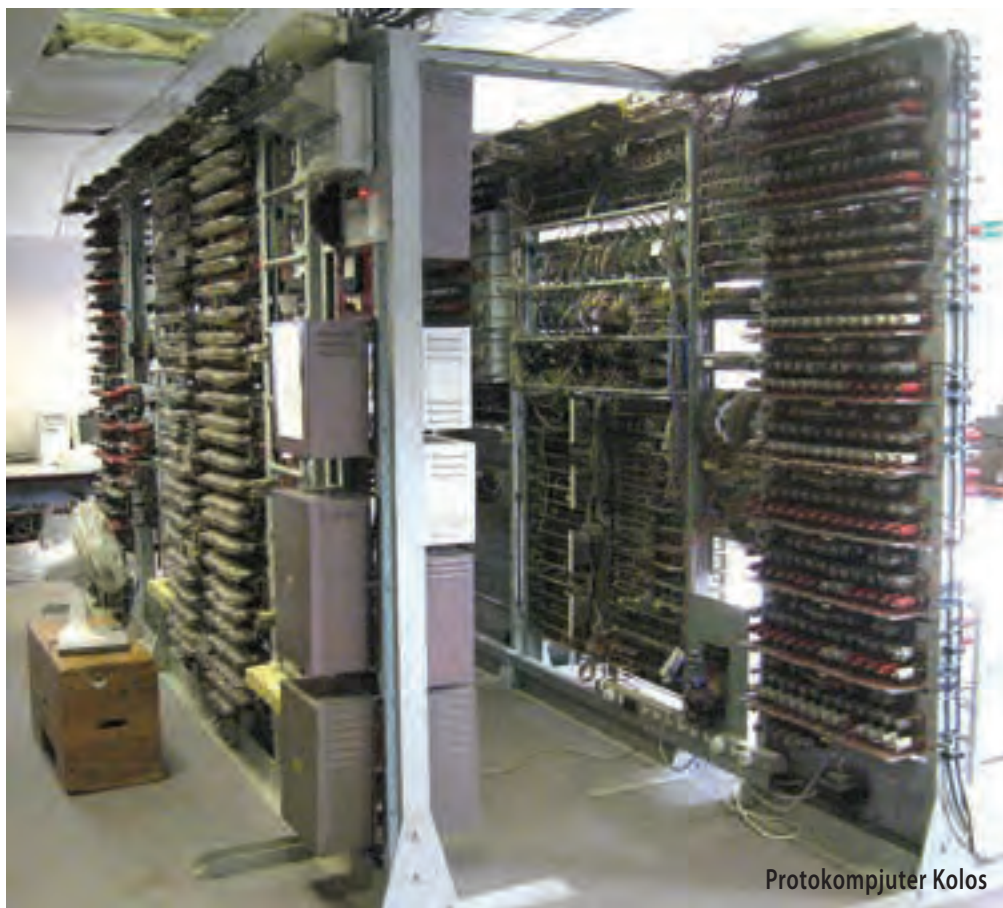
(s. m.)

KAKO SU NACISTI FINANSIRALI HITLEROV BIJEG I SAKRIVANJE NAKON II SVJETSKOG RATA (VII)

Pljačkaši Rajha

Ispod vojnih operacija između 1939. i 1945. godine vođen je i drugi, tajni i puno isplativiji rat - za umjetnine, zlatne rezerve poharanih država, novac velikih privrednih konglomerata, tajne njemačkih vojnih tehnologija, u kojem su se vrtile stotine milijardi tadašnjih dolara. Magazin Start BiH u nekoliko brojeva prenosi dio priče o kojoj se šapuće decenijama, a stvarni podaci iz tajnih arhiva počinju stizati tek danas...

Protokompjuter Kolos

ARDENSKA OFANZIVA JE NAIŠLA kao posebno neprijatan šok za savezničku vrhovnu komandu zato što se ona godinama oslanjala na obavještajne podatke *Ultre*, koji su upozoravali na njemačke sposobnosti i namjere. Na terenu je bilo oficira koji su strahovali od velikog njemačkog napada na liniju američkog VIII korpusa u Ardenima, poput pukovnika **Oskara Koha**, šefa obavještajne službe G-2 iz III armije, ali niko nije obraćao pažnju na njegove slutnje. Saveznički komandanti su se isuviše oslanjali na *Ultru*, a premalo na ljudske obavještajne izvore ili izviđanje bojišta. Majstorski njemački plan obmane za *Unternehmen Wacht am Rhein* zasnivao se na strogoj radio-tišini, tako da nije bilo mogućnosti da informacije presretne *Bleklí Park*. Druga mjera obezbjeđenja obuhvatala je zabranu svim oficirima upoznatim sa planom da lete avionom zapadno od Rajne za slučaj da budu oboreni ili da prinud-

no slete, a svi pokreti trupa obavljali su se noću. Po danu, saveznička fotoizviđanja bila su ugrožena gadnim vremenskim prilikama i, kako su se približavali granicama Njemačke, saveznički vojnici više nisu dobijali korisne informacije od lokalnih boraca pokreta otpora, kao kada su bili dalje na zapadu. Velika većina njemačkih komunikacija sada se obavljala preko najnovijih modela teleprinterskih šifarskih mašina, kao što su *Simens i Halske T52d Geheimefnerschreiber*, tajni teleprinter i *Lorenc SZ42*. Seriju mašina T52 i njihov saobraćaj su u *Bleklí Parku* šifrovano zvali *Kečiga*, dok

je *Lorencova* bila *Tuna*. U zimu 1944. specijalisti u *Bleklí Parku* bili su fizički i intelektualno iscrpljeni poslije godina i godina mukotrpnog rada na dešifrovanju, a rasplitanje tajni novih mašina *Kečiga* i *Tuna* zahtijevalo je dodatni usredsređeni trud. Situaciju je otežalo otkriće da su mašine *Enigma* sada opremljene usavršenijom verzijom povratnog cilindra koji je mnogo otežavao dešifrovanje i zahtijevao nove modifikacije protokompjuter *Kolos* velikog poput sobe, te elek-

TEORIJE ZAVJERE

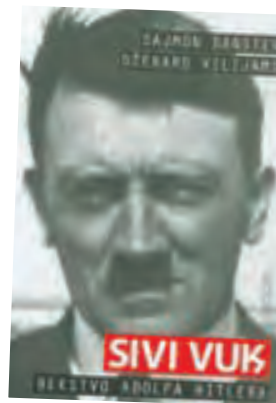
Grey Wolf: The Escape of Adolf Hitler, odnosno *Sivi vuk: Bjekstvo Adolfa Hitlera*, knjigu **Sajmon Danstena** i **Džerarda Vilijamsa** je 2011. izdao *Spitfire Recover Ltd.*

Autori tvrde da su prvobitno bili zamislili da snime dokumentarni film na temu teorije zavjera po kojima su **Adolf Hitler** i **Eva Braun** preživjeli Drugi svjetski rat, pobjegli u Argentinu, tamo izrodili djecu, razveli se, a onda Hitler tamo umro 1962. godine. Međutim, kako kažu, iscrpna istraživanja u Argentini, Poljskoj, Njemačkoj, Velikoj Britaniji i na Kanarskom ostrvu Fuerteventura dovela su ih do ubjedljivog dosjea punog pojedinosti koji priča priču potpuno drugačiju od prihvaćene istorije Drugog svjetskog rata.

Teorije o Hitlerovom bijegu nisu nove, čak su i Sovjeti koji su u Berlinu pronašli ugljenisane ostatke Hitlera i Braunove tvrdili da nema pouzdanih dokaza da je firer Trećeg rajha

zaista mrtav, a među posljednjim se polovinom januara ove godine pojavila knjiga *Hitler u Brazilu* brazilske studentkinje novinarstva **Simoni Rene Guereiro Dias**, koja tvrdi da je Hitler pobjegao u Argentinu, odatle prešao u Paragvaj, pa u Brazil gdje je umro u svojoj 95. godini.

Osnovna tema ovog feljtona je ipak *trag novca*, odnosno potezi koje je vukao prije svega **Martin Borman** da bi obezbijedio novac - za njemačke ratne operacije, bogaćenje nacističkih zločinaca, njihov eventualni bijeg... Šta god: taj se dio priče relativno lako provjerava, a i danas zvuči fascinantno.

tromehaničkih uređaja za dešifrovanje poznatih kao *bombice*. Slično tome, *Luftvafe* je kasnije primijenila šifarski sistem poznat kao *Sat enigma* koji je automatski generisao ogroman broj ekstrapermutacija pri šifrovanju. Na svu sreću, uporna nedisciplina nekih operatera njemačke *Enigme* - pogotovo unutar *Luftvafe* - olakšala je *Bleklj Parku* dešifrovanje poruka, a nestašica mašina *Kečiga* u ovoj fazi rata značila je da one nikada nisu predstavljale veliku opasnost po Saveznike. Bez obzira na to, ovi potonji su brzo shvatili da bi ta tehnologija u pogrešnim rukama u poslijeratno doba mogla da stvori ozbiljnu prijetnju. Bilo je ključno zarobiti netaknute primjerke tih uređaja za šifrovanje i uskratiti ih potencijalnim protivnicima. U februaru 1945. angloamerička organizacija poznata kao *Ciljni obavještajni komitet* (TICOM) dala se u lov na njemačku opremu za kriptografiju i njene operatore, dok su Saveznici napredovali u Njemačku. Timovi TICOM-a, sastavljeni od britanskog i američkog osoblja, dijelili su sav ratni plijen po principu *jedan tebi, jedan meni*. Sada je već postojao prećutni sporazum da SAD i Britanija moraju nastaviti da sarađuju na polju obavještajne signalizacije koja je toliko dobro poslužila i jednoj i drugoj zemlji za vrijeme rata. Oni su zajedno razbili praktično sve vojne i diplomatske šifre koje su koristile sile Osovine, tako da su Saveznici imali izuzetnu prednost na bojištu. Začudo, jedina država čije su se šifre i kodovi pokazali neprobojnim bio je Vatikan, ali papski režim navodno nije bio u savezu sa fašistima ili nacistima.

Posle strahovitog napora, *Kolos* je uspio da razbije šifru *Tune* i pročita značajnu količinu poruka preko *Kečiga*, ali sada je iz zvučnika radija dolazio neki novi zvuk u sobi za presretanje po imenu *Koliba broj 6* u *Bleklj Parku*. Bio je to karakterističan zvuk još jednog novog njemačkog uređaja za šifrovanje, sa tajnim imenom *Vršalica*, i činilo se da on odolijeva napadima *Kolosa*. Nijemci su izumili neprobojnu šifru za svoju najnoviju mašinu - *Simens i Halske T43 Schlusselfernschreibmaschine*. Stoga je bilo još značajnije zarobiti tu opremu da bi se održala saveznička superiornost u obavještajnoj signalizaciji u nastupajućim godinama.

BROJNE SPECIJALISTIČKE JEDINICE sada su bile raspoređene na granicama Njemačke, željne da napreduju i otkriju tajne Trećeg rajha. Pored lovaca na nuklearna istraživanja iz misije *Alsos*, bili su tu *zaštinitnici baštine* i detektivi za umjetnine iz *MFA&A*, teško naoružani *Crvenokošci 30*. Udarne jedinice **Ijana Fleminga**, koja se sada zvala *30. isturena jedinica*, naučnici i tehnolozi iz Čete *T*, tragači za zlatom iz *Klondajk-timova* i ekipe *TICOM*-a koje su lovile tehnologiju šifrovanja, a aktivirano je još nekoliko organizacija i svaka od njih imala je svoj konkretan cilj. Da bi se smanjio rizik od uzajamne zbrke, obavještajni odsjek *G-2* u *SHAEF*-u osnovao je ogranak sa specijalnim odsjecima u februaru 1945. radi koordinacije svih tih specijalizovanih ekipa sa borbama dok su ovi napredovali u Njemačku.

Pošto su joj gradovi i fabrike bili uništeni u vazдушnim napadima i još su ih bombardovali projektili *V-2*, Britanija je jedva čekala da dođe do njemačke industrijske mašinerije i proizvodnih procesa da bi ponovo izgradila privredu koja je

bila na ivici bankrota. U Americi, koja je doživjela nagli razvoj, takvi faktori nisu bili predmet razmatranja; umjesto toga, SAD su željele njemačku intelektualnu svojinu i osoblje koje je razvijalo sisteme naoružanja zahvaljujući kojima je rana saveznička pobjeda i dalje bila osujećena. Uloga novog Odsjeka za eksploataciju neprijateljskog personala (EPES) bila je da odredi prioritete poželjnih oblasti njemačke tehnologije i identifikuje naučnike, inženjere i tehničare uključene u takve projekte. Prvi zadatak je bio relativno jednostavan. Zahvaljujući *Ultri*, Saveznici su znali mnogo pojedinosti o tehničkim i operativnim sposobnostima najnovijeg naoružanja, čak i o njihovim tajnim njemačkim obilježjima. Na primjer, mlazni lovac *Meseršmit Me 262* imao je šifrovano ime *Srebrni*, a *Arado Ar 234*, prvi svjetski mlazni bombarder, bio je *Limeni*. Drugi zadatak EPES-a bio je teži, pošto su nedostajali obavještajni podaci o tačnim lokacijama istraživačkih laboratorija i njihovog osoblja. Sve takve baze sada su bile raštrkane širom Rajha da bi umanjile učinak savezničkog bombardovanja; mnoge su bile u Bavarskoj, Austriji i Čehoslovačkoj, da bi bile u krajnjem dometu bombardera koji su le-

Usavršenija verzija Enigme

tjeli iz Britanije ili Italije.

Napredne njemačke sposobnosti koje su opravdavale osnivanje EPES-a ušle su u središte pažnje kada su Ludendorfov most preko Rajne kod Remagena zauzeli dijelovi američke 9. oklopne divizije 7. marta 1945. Poslije neuspjelog napada tri nezgrapna poniruća bombardera tipa *Štuka*, koje je poobarala američka protivvazдушna odbrana, Nijemci su tamo poslali neke od **Hitlerovih Wunderwagen**. Sutradan su most napali lovci-bombarderi *Me 262*, a zatim i *Arado Ar 234*. Potom je njemačka sofisticirana raketna jedinica *SS Werfer Abteilung 500* lansirala 11 balističkih projektila *V-2* iz oblasti Ajfelove šume. Najbliži je pao 300 metara od mete i ubio tri američka vojnika, most nije bio oštećen, ali bila je to još jedna demonstracija toga koliko je Njemačka odmakla u razvoju tehnologije naoružanja.

-Zauzimanje njemačkih naučnih i industrijskih ustanova otkrilo je činjenicu da smo zabrinjavajuće zaostali u mnogim oblastima istraživanja. Ako ne iskoristimo priliku da zarobimo aparaturu i umove koji su sve to razvili i tu kombinaciju smjestimo ne vratimo na posao, ostaćemo u zaostatku od nekoliko godina dok budemo pokušavali da pokrijemo oblast koju su oni već iskoristili - primijetio je tad general **Hju Dž. Kner**, zamjenik komandanta vazduhoplov-

nih snaga američke vojske u Evropi.

Ovaj incident je direktno doveo do *Operacije krepki*, koju su pokrenule vazduhoplovne snage američke vojske da bi zarobile njemačke aeronautičke tajne i opremu, te osoblje koje se bavilo projektovanjem i razvojem letjelica na mlazni i raketni pogon. Značajno je to što su u julu 1945, dva mjeseca poslije njemačke predaje, Britanci započeli *Operaciju hirurga* sa ciljem da uskrate takav plijen Sovjetskom savezu, za kojeg su mnogi na Zapadu sada vjerovali da postaje ozbiljna prijetnja evropskom jedinstvu. Ti poduhvati su kasnije došli pod sveukupni nadzor *Operacije oblačno nebo*, na inicijativu združenog generalštaba, sa ciljem regrutacije i ubjeđivanja njemačkih naučnika i tehničara iz odabranih oblasti da je u najboljem interesu njih samih i njihovih porodica da potraže zaštitu i moguće zaposlenje kod zapadnjačkih savezničkih sila. Posebno su Amerikanci bili nestrpljivi da iskoriste ekspertizu njemačkih naučnika uključenih u razvoj balističkih projektila i atomskog oružja. Neki analitičari su izvucli razborit zaključak da je budućnost u kombinaciji ta dva sistema naoružanja, pa je tim važnije bilo da se Sovjetima uskrati takva tehnologija.

U martu 1945. eksploatacija njemačke tehnologije postala je toliko bitna za *SHAEF* da su ograničeni za specijalne odsjke i EPES bili odgovorni neposredno načelniku štaba generala **Ajzenhauera** generalu **Volteru Bedelu Smitu**. Slično tome, u 21. armijskoj grupi, svi timovi za eksploataciju, poput *30. isturene jedinice* i Čete *T*, sada su bili odgovorni *SHAEF*-u preko načelnika štaba feldmaršala **Montgomerija** generala **Fredija de Gvinjana**. Lanac komande je bio specifičan, detaljan i koordiniran. Međutim, postojala je ozbiljna prepreka za uspjeh *Operacije oblačno nebo*. Specijalnim dekretom, predsjednik **Ruzvelt** je izričito zabranio da se u SAD zaposli svaki Nijemac koji je bio član Nacističke partije ili je imao ikakve veze sa ratnim zločinima. Pošto je napredovanje, pa čak i zaposlenje u svim važnim oblastima u nacističkoj Njemačkoj često zavisilo od pripadništva partiji, ova odluka je predstavljala ključni kamen spoticanja. Slično tome, pošto je korištenje robovske radne snage, prisutno u proizvodnji praktično svih vrsta njemačkog oružja, bilo ratni zločin po međunarodnom pravu, svaki projekt u vezi sa naoružanjem bio je uprljan time.

KONFERENCIJA VELIKE TROJICE - Ruzvelta, Čerčila i Staljina - održana je u krimskom gradu Jalti 4. i 11. februara 1945. Sa tajnim imenom *Operacija argonaut*, navodno je imala cilj da se razmotri struktura Evrope pošto prestanu neprijateljstva sa Njemačkom. Tada je Ruzvelt već bio ozbiljno bolestan, ali njegova politika pomirljivosti prema Staljinu i dalje se postojano sprovodila. Poljska - prvobitni povod za II svjetski rat - prepuštena je njenoj sudbini; Balkan je također postao sfera sovjetskog uticaja, a nacrtane su i konačne granice za predstojeće spajanje zapadnih savezničkih i sovjetskih armija u Njemačkoj koju je trebalo podijeliti u četiri okupacione zone kojima bi upravljali Amerikanci, Britanci, Francuzi i Sovjeti. Staljin je zahtijevao da se ponovi istraživanje na bezuslovnoj njemačkoj predaji; on se i dalje plašio separatnog mira koji je mogao biti sklopljen između zapadnih saveznika i Njemačke, pri čemu bi

se oni udružili i krenuli u veliki kapitalistički krstaški pohod protiv Sovjetskog saveza, što je bila politika koju su predlagali neki saveznički komandanti, poput generala **Džordža S. Patona**. Predsjednik Ruzvelt je brzo pristao i dao dodatne ustupke da bi bio siguran da će se SSSR priključiti ratu protiv Japana. On i dalje nije znao hoće li atomska bomba zaista biti djelotvorna, ali je znao da bi svaka amfibijska invazija na japanska ostrva bila neizrecivo skupa u ljudskim gubicima; procjene za savezničke trupe kretale su se i do jednog miliona. Staljin je obećao da će napasti Japan devedeset dana poslije poraza Njemačke. Javno, Veliki savez je bio čvrst i odlučan: *Nаш je isključivi cilj da uništimo njemački militarizam i nacizam i da osiguramo to da Njemačka više nikad ne bude u stanju da zaprijeti svjetskom miru*. Privatno, Čerčil je i dalje duboko sumnjao u Staljinove namjere, kao i uvijek: *Jedina spona među pobjednicima jeste njihova zajednička mržnja*.

POSLEDNJEG DANA KONFERENCIJE U JALTI prve količine obogaćenog uranijuma U-235 stigle su u Los Alamos iz Ouk Ridža - bio je to ključni korak u izgradnji prve atomske bombe. Sada je glavni cilj misije Alsos bio da spriječi Sovjete da ne dođu do materijala iz njemačkih istraživanja i naučnika uključenih u *Uranverein* ili *Uranijumski klub*. Iz radova zarobljenih na Strazburškom univerzitetu, Alsos je otkrio da postoji industrijski pogon za proizvodnju uranijumskog metala velike čistoće u fabrici *Auergerellschaft* u Oranienburgu. To je bilo duboko unutar predložene sovjetske okupacione zone u Njemačkoj i daleko izvan domašaja misije Alsos. General **Grovs** je posavjetovao generala **Maršala** da se fabrika napadne da bi se spriječilo da netaknuta padne u ruke Crvenoj armiji i 15. marta teški bombarderi 612 B-17 letelice *tvrdave* ispustili su 1.506 tona razornog eksploziva i 178 tona zapaljivih bombi na Oranienburg; fabrika je bila uništena.

Poslije uspješnog prelaska savezničkih snaga preko Rajne u martu 1945, misija Alsos je mogla da započne sa svojim zadatkom pronalaženja uranija i naučnika iz *Uranvereina* u Njemačkoj. Na osnovu obavještajnih podataka koje je obezbijedio ogranak za specijalne odsjeke, udarna jedinica A iz Alsosa dobila je naređenje da pokrene *Operaciju veliki*. Da bi to izvršili, morali su da bez ikakvog odlaganja dođu do Hajgerloha u jugozapadnoj Njemačkoj. Hajgerloh je bio predviđen kao dio francuske okupacije zone - a na Konferenciji u Jalti odlučeno je da se ništa ne smije uklanjati iz oblasti odgovornosti bilo koje države. SHAEF je, međutim, izdao nedvosmislena naređenja da ljudi pukovnika **Paša** tamo stignu prije francuske Prve armije generala **Žana de Latr de Tassinija**. Kamionima i oklopnim kolima, udarna jedinica A upala je u Hajgerloh i pronašla nuklearni reaktor *B-VIII* u jednoj pećini. On je bio jednostavno premali da bi došao u kritičnu fazu. Nijemci su zaista godinama kasnili za Saveznicima, pošto je **Fermi** u SAD postigao prvu nuklearnu reakciju u istoriji još u decembru 1942. U blizini, u Hehinguenu, tim je pronašao sve njemačke naučnike za kojima je tragao, osim **Ota Hana** i **Vernera Hajzenberga**, a ta dvojica su bila zarobljena nekoliko dana kasnije. Sve i svja u vezi s atomskim istraživanjem bezbjedno je uklonje-

no iz buduće francuske zone.

U završnim mjesecima rata, vodeća sovjetska institucija za atomska istraživanja, po imenu *Laboratorija br. 2*, imala je samo sedam tona uranijum oksida. Uranijumski reaktor *F-1* zahtijevao je 46 tona da bi nastavio sa radom, dok je za reaktor A za proizvodnju plutonijuma bilo potrebno 150 tona. Sovjetima su očajnički trebale velike količine uranijumske rude, a general Grovs je bio odlučan da im onemoguću da je pronađu u Njemačkoj. *V tim 30. isturene jedinice*, pod komandom poručnika **Džejsma Lambija Mlađeg** iz američke mornaričke rezerve, 12. aprila 1945. bio je du-

Čerčil, Ruzvelt i Staljin na Jalti

boko u Njemačkoj i istraživao jednu fabriku u Štasfurtu, nekih 130 km zapadno od Berlina. Između ostalog, pronašli su višestruke cijevi - neke od njih su bile polomljene - sa nedefinisanim crnom supstancom. Njih su smjesta poslali natrag u SHAEF i sadržina cijevi naknadno je identifikovana kao nedostajuća belgijska ruda uranija. Ali Štasfurt se nalazio u okupacionoj zoni namijenjenoj Sovjetima. Drugi po komandi u misiji Alsos, potpukovnik **Džon Lensdejl Mlađi**, bivši šef obezbjeđenja *Projekta Menheten*, konsultovao se sa SHAEF-om i predložio da se organizuje jedinica radi uklanjanja tog materijala. Lensdejl je u izveštaju zapisao da su u G-2 Dva naeste armije, kada su vidjeli taj plan *bili veoma uznemireni našim prijedlogom i iznijeli raznorazne poteškoće sa Rusima i političke reperkusije kod kuće*. Shvativši koliko je situacija hitna, Lensdejl se obratio komandantu 12. armijske grupe generalu **Omaru Bredliju** za dozvolu da pohara tu ustanovu protivno pravilima ustanovljenim u Jalti. Bredli je navodno odgovorio: *Ma, ko šiša Ruse*, pa su se 17. aprila Lensdejl i njegov tim zaputili u Štasfurt i pronašli fabriku u kojoj je bila uskladištena ruda uranijuma, ukupno nekih 1.100 tona. Kada je ustanovljeno da je većina bačvi u stanju previše nestabilnom za transport, Lensdejlovi ljudi su ukrali 10.000 jakih vreća iz obližnje fabrike papira da bi ih koristili za pakovanje. Za 48 sati ogroman dio ukupnih njemač-

kih zaliha uranijumske rude bio je bezbjedan u američkoj okupacionoj zoni, van domašaja Sovjeta. Zapadni saveznici su sada kontrolisali većinu njemačkih atomskih naučnika, njen jedini funkcionalni reaktor i praktično sve zalihe teške vode i uranijumske rude. *Uranijumski klub* je bio zatvoren. Iako je misija Alsos bila veoma uspješna u osujećivanju sovjetskih nuklearnih ambicija, **Martin Borman** je i dalje bio jedan korak ispred u planovima za primjenu nacističke visoke tehnologije. Pošto se konačna skrasio u Argentini u ljeto 1948, njegov posljednji avans za stalno utočište pod **Peronovim** režimom bili su veoma pri-

vlačni plodovi nacističkih nuklearnih istraživanja i usavršeni projekti vazduhoplova zahvaljujući kojima je Argentina bila šesta zemlja na svijetu koja je proizvela sopstveni mlazni avion, poslije Britanije, Njemačke, SSSR-a, SAD i Francuske.

U ČETVRTAK, 12. APRILA 1945, istog dana kada je tim poručnika Lambija otkrio uranij u Štasfurtu, predsjednik Franklin D. Ruzvelt je pretrpio jak izliv krvi u mozak i nekoliko sati kasnije umro. Naslijedio ga je potpredsjednik **Hari S. Truman**. U posljednjih nekoliko mjeseci, Truman je predsjedavao Specijalnim komitetom za istragu nad državnim programom odbrane, koji je ispitivao ogromne nepodudarnosti u vojnim fondovima dodijeljenim ministarstvu rata. Samo nekoliko dana pošto je postao 33. predsjednik Sjedinjenih Država, Truman je bio obaviješten o *Projektu Menheten*; sada je znao na šta su bila utrošena nedostajuća sredstva. U avgustu je predsjednik Truman donio bolnu odluku da baci atomsku bombu na japanski grad Hirošimu, a zatim i drugu bombu na Nagasaki. Poslije samo nekoliko dana Japansko carstvo se predalo i vojna invazija Japana više nije bila neophodna. Zahvaljujući misiji Alsos, Amerika je privremeno imala monopol na atomsko naoružanje i sada je bila sposobna da proizvodi tri bombe mjesečno.

(kraj)

OSVRĆEMO SE MI, VJERUJ, NIJE MI LAKO

Zadovoljstvo te troši, rad osnažuje

Hasib je, inače, kadar bivšeg sistema. Moglo bi se reći da su srp i čekić grafički prikaz njegove karijere. Lupao je i žeo uspjehe. Kad ga je kćer pitala kako je sa srednjom školom u onom sistemu visoko dogurao, rekao je da je taktički razmišljao...

PIŠE: Asaf Bečirović

RAD: Za razliku od većine, imam nesreću da 1. maj, Praznik rada, radno obilježim. Pa se tješim onom Ruzveltovom da je "rad ubjedljivo najveća nagrada koju nam je život ponudio".

Malo mi Teodor, pa iz naftalina vadiMaksima Gorkog. Meščini da je on rekao da sreća pomogne nekad, rad uvijek, te da nadahnuće dolazi svakodnevnim radom.

Al', što bi rekla moja mater, nije rad sramota, nego lijenost!

Usprkos svemu lijepom što znam o radu, nikako mi se ne radi. I, takav nikakav, dam se u šetnju do svoje kafane. Sretnem komšiju. Odmah pita a gdje ću za 1. maj?

"Na posao! Meni je rad život. Bez rada mi ostaju samo strah i neizvjesnost", odgovorio sam.

Komšija je rekao da ne filozofiram, da on će skoknuti za 1. maj do mora, pa malo plaža, pa pivo, pa žene...

"E, komšija, komšija! Zadovoljstvo nas troši, a rad osnažuje!", rekao sam.

APARAT: Kao da nisam.

Počeo je pričati o tome da će biti jedan od prvih pacijenata na Klinici za opću i abdominalnu hirurgiju koji će biti podvrgnut diodnom laseru za proktologiju, vrijednom 53.000 KM. Biva, taj je aparat sarajevska Općina Centar poklonila Univerzitetskom kliničkom centru, a on će ga, eto, svečano otvoriti.

Meni drago što će podvrgnuti komšiju tom aparatu. Velim da klinika u kojoj se liječi ima specifičan moto pod kojim radi.

"Koji, bolan, moto?", zanimalo ga je.

"Liječite se kod nas, umrite zdravi!", rekao sam. Ne bi mu pravo.

Potapšem ga po ramenu, objasnim da sam se šalio, pa mu velim da sam u tom kliničkom centru i sam bio na liječenju.

Zbog kašlja. Rekao sam doktoru da teško dišem, a on pitao pušim li? Velim komšiji, rekao

sam doktoru da pušim, al' ne pomaže!

Šega komšiji, crče od smijeha vicu.

Neka, velim si, ispričat će ga nekome kad bude na moru. Za 1. maj, Praznik rada, koji ću ja radno obilježiti. Jebao me Praznik rada.

HASIB: Mislio sam, tu će komšija svojim putem i pustiti me na miru. Al' kakvi! Tušio je o Ukrajini i Rusiji, kako se sprema treći svjetski rat i da Rusi su isti Nijemci iz '39.

Malo mu bilo, pa je spominjao i ovu posljednju agresiju na Bosnu povezavši je sa Rusijom. Natuknuo je kako i nas čeka ukrajinski scenario. "Eto, Hasibe, vidiš kako život postaje mono-

ton! Nema više čovjek u šta da se razočara", primjetio sam.

Hasib je, inače, kadar bivšeg sistema. Moglo bi se reći da su srp i čekić grafički prikaz njegove karijere. Lupao je i žeo uspjehe.

Kad ga je kćer pitala kako je sa srednjom školom u onom sistemu visoko dogurao, rekao je da je taktički razmišljao.

"Malo dupetom, malo glavom!", objasnio joj je.

Ima priča da je '48, na odlučujućem sastanku, kada se trebalo opredijeliti za Tita ili Staljina, prozvan da se izjasni, rekao:

"Druže predsjedniče, ako se ja nešto pitam, neka bude kako vi kažete!"

Unuk će mu, veli, na posao u Evropsku uniju. Hem zna jezik, hem je doktorirao elektrotehniku, hem u Bosni ne može dobiti posla jer mu on, dedo i stari komunista, nije na cijeni u ovom sistemu.

"Narod koji ima takvu omladinu, ne mora da brine za budućnost Evropske unije!", rekao sam ja.

DULE: Dakle, kad je Hasib napokon otišao za svojim poslom, obreo sam se u svojoj kafanici.

Vidim, Dule već sjedi i bistri novine. Pozdravljam ga, upitam šta novine kažu o vlastima.

"Kažu da zaslužujemo sposobniju vlast, al' i da rezultate izbora ne smijemo ignorisati!"

Dule je moj ratni drug. Siromašan je i ponosan. Iz kontejnera vadi odjeću, obuću, kod kuće to pere i popravlja, pa nosi na pijacu i prodaje.

On, recimo, ne vjeruje da je Bosna puna bijednih i siromašnih. Ako mu to kažete, reći će da ne serete. Jer kako

ne vidite da svi ti siromašni pune tržne centre, imaju mobitele, voze polovne automobile... I nije dao na bogate. Jednom, u društvu koje je jebavalo mater tajkunima i bogatim, rekao je:

"Vi se jebite, nek nam žive bogataši. Oni pune kontejnere za ovakve kao što sam ja!"

[Kontaktiraj](#)[Kupi](#)

Prodajem vrlo rijetku stolicu za ljuljanje. Pomaže kod neuredne stolice. Može zamjena za neki drugi laksativ. Zvati na telefon.

Vaš savršen partner ovog ljeta

Bilo da krećete na putovanje automobilom, trčite kako biste bolje izgledali na plaži, u prirodi tražite prizore koji će vas ostaviti bez daha, postavljate novi handicap u golfu ili istražujete svijet na dva kotača, mi imamo odlične GPS uređaje koji će vam ovo ljeto učiniti nezaboravnim.

GARMIN.

OVLAŠTENO PRODAJNO MJESTO :

MIBO Komunikacije d.o.o.
DRUŠTVO ZA INŽENJERING, ZASTUPSTVA
TRGOVINU I USLUGE

Radićeva br. 15, 71 000 Sarajevo, tel/fax: +387 33 213 356
tel: +387 33 779 374, trade@mibo.com.ba, www.mibo.com.ba

The Garmin® Range